

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

Bakalářská práce

**Role nízkoprahových zařízení pro děti a mládež v soustavě
prevence rizikového chování dětí a mládeže**

**The role of youth clubs in the system of risk behaviour
prevention for children and youth**

Vedoucí práce:

Mgr. Hana Nádvorníková

Autor:

Martina Dušková

2010

Pod kování:

Ráda bych podkovala vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Haně Nádvořníkové za příkladné vedení, neustálou pomoc a podporu v obtížných situacích, které při psaní mé bakalářské práce nastaly a také za vstřícnost při dokončení mé práce.

Prohlá-uji, že jsem tuto bakalá skou práci napsala samostatn a výhradn s použitím citovaných pramen , literatury a dal-ích odborných zdroj .

V Praze dne 10. dubna 2010

Podpis:

Anotace

Anotace

Tato bakalářská práce je zaměřena na nízkoprahová zařízení pro děti a mládež jako součást prevence v České republice. V první části své práce se věnuji vymezení pojmů, jako je volný čas, nabídka služeb nízkoprahových zařízení a prevence rizikového chování v České republice. Ve druhé části charakteristice konkrétního zařízení a výzkumu.

NZDM jsou novým typem zařízení, jehož specifickým jsou volnočasové aktivity, které mohou být službou nebo prostředkem, kdy nabízejí prostor ke sdílení, společným zážitkům, prožívání úspěchu atd.

Annotation

This bachelor essay aims to describe the problems of youth clubs as an element of primary prevention in the Czech Republic. In the first part of my essay I address the definition of specific terms, for example leisure time, social services availability and prevention of risk behaviour in the Czech Republic. In the second part I concentrate on the definition of a particular youth club and development.

Youth clubs are a new type of facility that concentrate on free-time activities. Those may include services or tools that offer a space for sharing and experiencing common experiences and allow the clients to experience success etc.

Klíčová slova

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, volný čas, klient, rizikové chování, prevence, primární prevence, sekundární prevence, neorganizovaná mládež

Key words

Youth club, Leisure time, risk behaviour, prevention, primary prevention, secondary prevention, unorganized youth

OBSAH

ÚVOD.....	1
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	2
1. Volný čas.....	3
2. Co je šNízkoprahové zařízení pro děti a mládež (NZDM)	4
3. Nízkoprahovost.....	5
4. Kritéria nízkoprahovosti	6
5. Historie vzniku NZDM v České republice	7
6. Cíle NZDM	10
7. Cílová skupina NZDM.....	11
8. Služby, které NZDM nabízí	13
9. Popis průběhu služby	15
9.1 Způsob vstupu do procesu uflívání službami	15
9.2 Pravidla služby obsahují	15
9.3 Ukončení procesu uflívání službami	16
10. Standardy NZDM	18
11. Etický kodex pracovníků v nízkoprahových službách	19
12. Terénní sociální práce a streetwork	21
13. Rizikové chování	22
14. Prevence projevu rizikového chování.....	24
15. Organizační systém prevence v ČR.....	27
15.1 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	27
15.2 Ministerstvo vnitra	29
15.3 Republikový výbor prevence kriminality při Ministerstvu vnitra	30
15.4 Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky	30
II. PRAKTICKÁ ČÁST	31
16. NZDM Harfice a popis zařízení.....	32
17. Metodika výzkumu	35
18. Vyhodnocení dotazníku	36
19. Shrnutí výzkumu.....	47
ZÁVĚR.....	49
LITERATURA.....	50
III. PŘÍLOHY	51

ÚVOD

Pro svou práci jsem si vybrala téma šRole nízkoprahových zařízení pro děti a mládež v systému prevence rizikového chování dětí a mládeže (NZDM). Podle mého názoru se tento fenomén ještě nestal za dobu své existence dostatečně dostatečně známým a proto bych ráda v této práci problematiku nízkoprahových zařízení osvětlila a případně pomohla pochopit co pojem nízkoprahový znamená. Dalším důvodem pro výběr tohoto tématu je moje několikiletá zkušenost s prací v nízkoprahovém zařízení.

V současné době dochází u dětí a mládeže k nárůstu rizikového chování. Mnozí mladí lidé si své problémy buďto neuvědomují nebo je díky své sociální nezralosti nejsou schopni řešit. Pro takovéto případy v rámci prevence vznikají nízkoprahová zařízení, která svou nabídkou služeb mohou nenásilným způsobem klientům poskytnout odbornou pomoc.

Od založení prvního NZDM došlo k velkému rozvoji těchto zařízení, který dále pokračuje. Došlo k potvrzení NZDM jako legitimní sociální služby. Podařilo se vytvořit propracovaný systém vzdělávání pracovníků pracujících v těchto zařízeních. V neposlední řadě došlo k vytvoření Standardu NZDM jako nástroje, který umožní posoudit kvalitu této služby a vést k jejímu dalšímu rozvoji.

Historie NZDM není dlouhá. Jelikož je to teprve 10 let co vzniklo první nízkoprahové zařízení a je to tedy oblast relativně nová, bylo poměrně těžké sehnat k tomuto tématu odpovídající literaturu.

Cílem této bakalářské práce je formou dotazníkového šetření blíže poznat klientelu jednoho konkrétního zařízení a zjistit jak na děti a mládež takového zařízení působí.

Teoretická část je rozdělena na několik kapitol, ve kterých se zabývám osvětlením problematiky, která se váže k nízkoprahovým zařízením pro děti a mládež. Jsou zde rozebrány pojmy jako nízkoprahové zařízení pro děti a mládež a jak ho definuje zákon a jak lidé, kteří mají s NZDM nějaké zkušenosti. Dále se v ní uvádí historii vzniku klubů v ČR. V dalších kapitolách popisují cíle a cílovou skupinu, služby a standardy NZDM, podle kterých se práce v těchto zařízeních řídí. Dále je v teoretické části blíže popsán etický kodex pracovníků v nízkoprahových službách. V neposlední řadě se práce věnuje pojmům rizikové chování, jeho prevencí a organizaci prevence v České republice.

V praktické části se v ní uvádí popis konkrétního nízkoprahového zařízení a samotnému výzkumu.

I. TEORETICKÁ ÁST

1. Volný čas

Na začátku této práce bych se chtěla krátce vnovat pojmu švolný asō, protože s tímto tématem velmi úzce souvisí. B. etislav Hofbauer nabízí ve své knize šD ti, mládeř a volný asō více definicí tohoto pojmu. Jedna z nejvýstifnějích je asi tato: *š Volný as, je innost, do níř lov k vstupuje s o ekáváním, ú astní se jí na základ svého svobodného rozhodnutí a která mu p iná-í p íjemné zářitky a uspokojení. Jako funkce volného asu se uvádí psychosociologická funkce (uvoln ní, zábava, rozvoj), sociální (socializaci, symbolickou p íslu-nost k n které sociální skupin), ekonomickou (výdaje ú astník vynakládané na aktivity volného asu) a terapeutickou.ō¹*

Aktivity ve volném ase se vyvíjejí podle mnoha faktor . Pro tuto práci je d leřitý vývoj volného asu v závislosti na v ku. Specifickou zvlá-tností volného asu d tí a mládeř je d leřitost jeho pedagogického ovliv ování. D ti je-t nemají dostatek zku-eností, nedovedou se orientovat ve v-ech oblastech zářmových inností, pot ebují citlivé vedení. Podmínkou ú asti je, aby toto vedení bylo nenásilné, nabízené innosti pestré a p itařlivé, ú ast na nich dobrovolná. Míra ovliv ování volného asu závisí na v ku d tí, jejich mentální i sociální vysp losti i na charakteru rodinné výchovy.

B. Hofbauer tvrdí: *š Pokud v-ak jedinec na mořnosti nabídky neumí kladn reagovat, z stává u nicned lání a nudy nebo podléhá protispole enskému jednání.¹*

Volný as se dnes uplat uje a zhodnocuje snad ve v-ech oblastech lidského řivota. Za átek je v rodin , které dít ti poskytuje první řvzorō trávení volného asu. Postupn se výchova k volnému asu uplat uje v p ed-kolních, poté -kolních a mimo-kolních aktivitách. Vliv rodiny postupn st ídá vliv prost edí

---

¹ HOFBAUER, B.: D ti, mládeř a volný as, Praha, Portál 2004

2. Co je šNízkoprahové za ízení pro d tí a mládeřl (NZDM)

Definice, které vymezují pojem nízkoprahové za ízení pro d tí a mládeřl je mnoho. Jedním z materiálů, kde se definice NZDM objevila je zákon o sociálních službách² a zní takto: *Nízkoprahová za ízení pro d tí a mládeřl poskytují ambulantní, pop ípad terénní služby d tem ve v ku od 6 do 26 let ohroženým společensky neřkádoucími jevy. Cílem služby je zlepšit kvalitu jejich řívota p edcházením nebo snížením sociálních a zdravotních rizik souvisejících se žp sobem jejich řívota, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prost edí a vytvá et podmínky k e-ení jejich nep íznivé sociální situace. Služba m fe být poskytována osobám anonymn .*

Ov-em existují je-t dal-í definice. Zde jsou n které z nich:

NZDM jsou nespécifická preventivní za ízení zam ůující se na spoluutvá ení řívotního stylu a řívotní praxe mladistvých p í pomoci zvládání socializa ních obtířl, kařdodenních starostí a nep íznivých (omezených) řívotních podmínek (Petr Klíma, Sdrufení pro sociální prevenci a sociální pedagogiku ETHUM)

Služba je ur ena d tem a mládeřli, které se ocitly v obtířlné řívotní situaci nebo jsou jí ohroženy a které nevyhledávají standardní formy institucionalizované pomoci a pé e. Jde o navazování kontaktu, poskytování informací, odbornou pomoc, podporu a vytvá ení podmínek pro sociální za len ní a pozitivní zm nu v žp sobu řívota. Jedná se o stacionární formu sociální služby nízkoprahového charakteru. (www.streetwork.cz, pojmosloví)

Petr Klíma na konferenci šPráce s neorganizovanou mládeřl definuje NZDM jako za ízení poskytující služby neorganizovaným i sociáln ohroženým skupinám d tí a mládeřle a alternativním, subkulturním skupinám vyzna ůující se specifickým řívotním stylem a konfrontací s obvyklými společenskými stereotypy. Jde primárn o jedince a skupiny, které m íjí i se zám rn vyh ýbají standardním formám institucionalizované pomoci a pé e. Stacionární forma služby je zpravidla kombinována s terénní kontaktní prací v p írozeném prost edí cílových skupin.

---

² Zákon 108/2006 Sb. O sociálních službách, § 62

3. Nízkooprahovost

Jedním z důležitých principů, které musí při práci v NZDM fungovat je nízkoprahovost. Nízkoprahovostí rozumíme, že poskytovatel realizuje službu tak, aby byla umožněna maximální přístupnost. *„Realizovat službu nízkoprahově tedy znamená, snažit se odstranit technické, psychologické a sociální bariéry, které by bránily cílové skupině vstupu do prostoru za účelem využití nabídky poskytovaných služeb.“*³

Ale – Herzog, (vedoucí Nízkoprahového centra pro děti a mládež, Blansko) pojem nízkoprahovosti rozlišuje podle čtyř hledisek:

A) Prostorové hledisko – za účelem by mělo být umístěno v prostoru, který je klientovi co nejlépe dostupný a kam má klient nejlepší přístup

B) časové hledisko – doba, kdy je v za účelem otevřeno odpovídá potřebám klienta. Tedy by mělo být otevřeno v době, kdy klient má podmínky přejít do za účelem (jak z hlediska dne, tak měsíce a roku). Zároveň je provozní doba služby stabilní (nikoliv 14 dní otevřeno a pak 3 týdny bez varování zavřeno)

C) Sociální hledisko – služba by měla být nastavena tak, aby případná spoluprást cílové skupiny na jejích nákladech odpovídala jejím možnostem. Vychází se při tom, že je třeba vzít v úvahu finanční možnosti samotného dítěte, nikoliv rodiče (rozdíl oproti DDM). Dítě využívá služby nejprve na základě vlastního rozhodnutí, s prostředky, které má k dispozici.

D) Psychologické hledisko – služba, tj. od vzhledu za účelem, přes vybavení až po chování pracovníků by měla být nastavena tak, aby neodrazovala klienta z hlediska jeho vnímání pro něj bezpečného a příjemného prostředí. Klient by měl získat pocit, že se může do služby zapojit a že v něm bude s ostatními (jak s pracovníky, tak s dalšími klienty).

---

³ HERZOG, A.: Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, in *Éthum* 39/2003, Praha 2003

4. Kritéria nízkoprahovosti

Mezi hlavní kritéria nízkoprahovosti patří tyto:

- zázemí vytváří prostředí, které je svým charakterem a umístěním blízkému prostředí cílové skupiny
- pro omezení přístupu klienta ke službě není důvodem pasivita či názorová odlišnost
- klient má možnost zůstat v anonymitě. Jakákoliv dokumentace obsahující osobní údaje musí být vedena s klientovým souhlasem a s právem nahlédnout do ní. Za řízení získává jen ty údaje klienta, které jsou stanoveny jako nezbytné pro poskytování odborných kvalitních služeb
- pro uflívání služby není podmínkou členství ani jiná forma registrace. Pravidelná docházka do zařízení není podmínkou uflívání služby. Klienti mohou přicházet a odcházet v rámci otevírací doby zařízení podle svého uvážení. Klient není povinen zapojit se do připravovaných činností.
- služby sociálního charakteru jsou poskytovány bezplatně
- provozní doba služby odpovídá potřebám klienta. Je otevřeno v době, kdy klient má podmínky přijít do zařízení (jak z hlediska dne, tak měsíce a roku). Zároveň je provozní doba služby stabilní a nedochází k jejím náhlým výpadkům.
- službu může využít kdokoliv z cílové skupiny bez omezení, pokud svým chováním a jednáním neomezuje a neohrožuje sám sebe, ostatní klienty, pracovníky či efektivitu služby.

5. Historie vzniku NZDM v České republice

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež jsou v naší republice institucí poměrně novou, etabloující se zhruba od druhé poloviny devadesátých let minulého století. K jejich velkému rozvoji došlo až na konci devadesátých let, n kdy v období let 1999-2002. Kořeny vzniku těchto zařízení je ale nutné hledat ještě dříve, n kdy v polovině devadesátých let.

Jan Echloucký⁴ se ve své diplomové práci historií NZDM zabýval a vymezil historii těchto zařízení do čtyř mezníků :

A) Streetwork - Velký význam pro vznik zařízení, v té době ještě rozhodně neznávaných jako nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, ale spíše prostě a jednoduše kluby pro děti a mládež, měla v té době se etabloující práce na ulici neboli streetwork. Na základě usnesení vlády byla od roku 1994 zavedena funkce sociálního asistenta. Sociální asistent byl zřízen jako láněk sociální prevence, který měl představit specifickou terénní sociální práci s dětmi staršího školního věku a mládeží ohroženou nebo již zasáženou sociálně patologickým vývojem. Paralelně s státem zřízenou funkcí se začal rozvíjet i streetwork na úrovni neziskových organizací. Velký význam pro začínající streetwork u nás bylo navázání práce s kolegy ze Spolkové republiky Německo, která koncipovala pro sociální asistenty ucelené vzdělání v problematice streetwork.. Na základě vzdělávání a podpořímou inspirací navštěvených center mládeže v Sasku začali sociální asistenti zhruba právě od roku 1995 budovat svá zázemí, kam se svými klienty přecházeli z ulice, první nízkoprahová centra pro děti a mládež.

B) Grantová politika nadací Za další velmi významný moment, který přímo ovlivnil rozvoj v oblasti nízkoprahových klubů, byly považovány především grantové programy nadací, například program Děti ulice Nadace Open Society Fund Praha, program Gabriel Nadace rozvoje občanské společnosti nebo program Fond mládeže firmy Levi Strauss Nadace Via. Na konci devadesátých let tak přišla vlna, přičemž vznikla a pevně se usadila

---

⁴ ECHLOVSKÝ, J.: Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (volnočasová aktivita nebo sociální služba?). Hradec Králové: PdF UHK, 2005. Diplomová práce.

další zařízení pro děti a mládež. Bez takto cílené finanční podpory nadací by se rozvoj v oblasti nízkoprahových zařízení pro děti a mládež určitě nedostal tak rychle dopředu.

C) Pracovní skupina české asociace streetwork (AS) Jedním z posledních významných kroků v historii nízkoprahových zařízení a klubů bylo založení pracovní skupiny nízkoprahových zařízení pro děti a mládež v rámci české asociace streetwork. Česká asociace streetwork byla založena v dubnu 1997 jako profesní organizace, která sdružovala odborníky z praxe i teoretických pracovišť působících v oblasti streetwork. Postupem se v rámci české asociace streetwork začala řešit i problematika nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. Vytvořená pracovní skupina, jejími členy byli v počátcích místeční pracovníci NZDM z celé ČR, si vytkla vlastní jeden úkol – vytvořit standardy nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. V průběhu roku 2001 pracovní skupina rozdělená na čtyři podskupiny vytvořila pracovní verzi standardu, které v této podobě existují prakticky stále.

D) osobnosti

Jiří Staníček, jeden z prvních streetových (sociálních asistentů), spoluzakladatel jednoho z prvních nízkoprahových domů v Mělníkově domě v Jaroměři, spoluzakladatel AS a dlouholetý člen jeho výkonného výboru, se v polovině devadesátých let hodně podílel na vytváření definic, formulací a vyjasování a upřesnění pojmů nejen v oblasti streetwork, ale především v právní a právo vznikajících zařízeních a center pro děti a mládež (dnešních NZDM).

Vladimír Bodlák, dlouholetý editel Komunitního centra KROK v Praze a aktivní člen pracovních skupin pro vytváření standardů sociálních služeb (nejen pro AS, ale hlavně pro MPSV) měl rovněž velký vliv na vyjasování pojmů nízkoprahovost v sociálních službách a nízkoprahová zařízení. V oblasti NZDM v současné době nepůsobí.

Petr Klíma, sociální pedagog, spoluzakladatel centra Krok v Praze (a celého sdružení Proxima Sociale), spoluzakladatel AS, šéfredaktor bulletinu Éthum, supervizor, spolupředseda celé řady konferencí, atd., se také hodně podílel na vyjasování pojmů nízkoprahovosti a zavádění standardu, velkou měrou přispěl k realizaci úspěšného vzdělávacího programu Gabriel.

Ale-Herzog, ředí Prevcentra Ulita Blansko. Jeho jméno je se zkratkou šNZDMõ hodn svázáno zejména v období posledních n kolika let, a ufl jde o iniciaci založení a koordinaci pracovní skupiny AS, která vytvářela standardy nízkoprahových zařízení pro děti a mládeř, o iniciaci vypracování projektu Vzdělávacího programu Gabriel podpořeného NROS a koordinaci Rady projektu, která vzdělávací program řídila, a také publikace o dané problematice a iniciace ve prospěch NZDM vlastn stále.

6. Cíle NZDM

Jaký je cíl NZDM? Pro a za jakým účelem byla a budou budována? Na tyto otázky jsem našla odpovědi v Bulletinu pro sociální prevenci, pomoci a intervenci. V této publikaci přesně určil a definoval cíle NZDM její výše zmíněvaný Ale-Herzog:³

Cíl první

Pomoc při překonávání životních problémů dětí a mládeže a zvyšování jejich sociálních dovedností, ochrana jejich práv. Asistence a pomoc klientovi v případě životních obtíží, s životními problémy, ve stavech tísně i nouze nebo v případě jsou-li porušována klientova práva. Doprovázení klienta při komplikovaných životních událostech, které prožívá.

Cíl druhý

Aktivizace životního způsobu cílové skupiny pro smysluplné trávení volného času, poskytování podmínek pro smysluplné trávení volného času. Poskytování podmínek ke smysluplnému a bezpečnému vyžívání volného času. Aktivizace jeho potenciálu pro to, aby sám vytvářel náplň volného času. To znamená, že pro klienty nejsou chystány aktivity šňůrkou, ale jen vytvořeny podmínky a poskytnuta asistence, aby aktivity obsah vytvářeli oni.

Cíl třetí

Předcházení/zabránění/omezení sociálně patologických jevů páchaných cílovou skupinou nebo na cílové skupině. Klient může být sám jak pachatelem, tak obětí sociálně patologických jevů, typu šikana, vandalismus, drobná kriminalita, zneužívání návykových látek, předčasná sexuální zkušenosti, atd.

Posláním NZDM tedy je usilovat o sociální začlenění a pozitivní změnu v životním způsobu dětí a mládeže, které se ocitly v nepříznivé sociální situaci, poskytovat informace, odbornou pomoc, podporu a předcházet tak jejich sociálnímu vyloučení.

7. Cílová skupina NZDM

Pro poskytování efektivních služeb je nezbytné definovat cílovou skupinu. Ta se podle Pojmosloví NZDM dělí podle různých hledisek na tyto:

a) zažívají nepříznivé sociální situace

- **konfliktní společenské situace** - situace znamená, že cílová skupina se svým chováním i jednáním ocitá v situacích, které jsou v rozporu se společenskými, právními a kulturními normami. Mezi takové situace patří například projevy násilí, drobná kriminalita, vandalismus, násilné projevy, útěk z domova i z jiného prostředí, generální konflikty, konflikty v místní lokalitě, zneužívání návykových látek, rasismus, záškoláctví, trestní stíhání, vyloučení ze školy, pohlavní zneužívání, domácí násilí atd.
- **obtížné životní události** - znamená, že se cílová skupina zažívá situace, ve kterých se těžce orientuje a které jsou obtížně řešitelné vlastními silami. Mezi takové události patří například rozpad rodiny, partnerské problémy rodičů, životní krize, sexuální debut, problémy s volbou školy a povolání, rozpad vlastních partnerských vztahů, partnerské problémy, získávání obliby, zajištění bydlení, tresty, zneužívání, další obtížné události v rodině, ve škole a mezi vrstevníky.
- **omezující životní podmínky** - znamená, že se cílová skupina ocitá v prostředí, které způsobuje omezení psychosociálních dovedností. Příčinou je především nepříznivé rodinné a sociální prostředí. Jde o životní podmínky, podporující i vytvářející izolovanost jedince, neschopnost adaptace, neschopnost navázání vztahů, absenci zájmů, absenci citlivosti, pocit odcizení, pocit zneschopnění, asociální životní způsob, pasivní životní stereotypy, malé možnosti k aktivnímu uplatnění v sociálně akceptovaných činnostech

b) jsou ve věkových skupinách:

- od 6 do 12 let
- od 13 do 18 let
- od 19 do 26 let

Toto rozdělení je stanoveno z důvodů rozdílných metod práce s jednotlivými skupinami a z důvodu zajištění bezpečného prostředí (při prolínání hrozí přenos

negativních vzorců chování ze starších na mladší a zvýšené riziko (kany)

c) žijí nebo se pohybují v lokalitě, kterou lze vymezit:

- **sociální** - společnost lidí žijících i kooperujících v jedné lokalitě. Lidé, kteří v této lokalitě udržují rodinné, přátelské i jiné sociální vztahy. Nemusí mít v této lokalitě trvalé bydliště
- **geograficky** - lokalita, kterou má dané zařízení vymezené hranicemi, za které jí své sociální služby nemusí poskytovat. Například městská čtvrť, sídliště, skupina domů. Každé zařízení zná specifika svých vymezených lokalit

d) vztahují se k nim další (doplňkové) charakteristiky:

- nemohou nebo nechťjí se zapojit do standardních volnočasových aktivit
- vyhýbají se standardním formám institucionalizované pomoci a péče
- dávají přednost pasivnímu trávení volného času
- dávají přednost trávení volného času mimo domov
- mají vyhraněný životní styl

Cílovou skupinou dle standardů NZDM charakterizuje především to, že její členové:

- se nachází v obtížné situaci, dostali se do konfliktu se sociálním okolím nebo společenskými normami a potřebují v této situaci pomoc, kterou jim nejsou schopni nebo ochotni poskytnout jejich blízcí
- mají vyhraněný životní styl a způsob trávení volného času, který není zcela nebo úplně akceptován v cílovou společnost náleží k určité subkultuře, etniku nebo minoritě

Každé nízkoprahové zařízení pro děti a mládež definuje svou cílovou skupinu dle potřeb dané lokality, zakázky, kterou plní v úživnosti a zaměřenosti vlastní nabídky. Mezi charakteristiky, které mají jednotlivé nízkoprahové kluby při definování své cílové skupiny často shodné, patří: trávení volného času s kamarády mimo domov, nezájem o organizované aktivity, problémy ve škole, konfliktní vztahy v rodině atd. Zařízení působí v této části volného času dítě, jehož náplň si určují sami.

8. Služby, které NZDM nabízí

Nabídku služeb poskytovaných v nízkoprahových zařízeních vymezují Standardy NZDM (2002). Stejně tak jsou definovány v materiálu Pojmosloví NZDM (2004). A ze Standardu vychází i Ale-Herzog ve svém příspěvku v Bulletinu pro sociální prevenci, pomoc a intervenci:

A) volný vstup a pobyt v zařízení - dítětem a mládeži je umožněno pobývat v klubu bez zapojení se do jakékoliv strukturované činnosti, v podstatě využívat výhodu prostoru se základním zámezem proti ulici (klient může do klubu přijít a zcela pasivně se dívat do zdi, číst si svůj časopis, nemusí se zkrátka zapojovat do nachystaného programu)

B) volnočasové aktivity - kluby nabízejí poměrně širokou nabídku volnočasových činností, které ale nevyžadují registraci a pravidelnou docházku. Obvykle má každý klub minimálně hifi pro poslech hudby, papíry a tužky na kreslení. Fakultativní nabídka je však velmi široká a v klubech jsou například stolní fotbal, ping pong, kulečník, v některých klubech jsou zajištěny se základním vybavením pro mladé kapely, dílny, lezecké stěny, počítačové místnosti. Jsou pořádány programové akce (besedy a diskuze, turnaje, hudební a taneční akce, sportovní aktivity). Některé kluby osahují nealkoholický bar a jízdovnu.

C) sociální služby - sociální služby lze zjednodušeně vymezit jako aktivity zajišťující pomoc osobám v nepříznivých sociálních situacích jejichž cílem je: předcházet jejich sociálnímu vyloučení a maximalizovat zapojení těchto osob do běžného života.⁵ Je to zejména kontaktní práce, situační intervence, základní poradenství a doprovodné aktivity.

- **Kontaktní práce** - navazování kontaktu s příchozími dětmi a mládeží, řešení individuálních potřeb příchozího, vydefinování zakázky. Pracovník, který vykonává službu oslovuje nově příchozí, při prvokontaktu klienta seznamuje se službou, s jeho právy a povinnostmi. Zajímá se o to, co příchozí potřebuje a očekává od služby.

---

⁵ Kontaktní práce - anatomie text - české asociace streetwork, 2007

- **Situace intervence** o poskytnutí okamžité pomoci při řešení běžných problémů uživatel služeb. Pracovník je schopen poskytnout klientovi jednoduchou návodnou pomoc pro zvládnutí každodenních starostí o od asistence při psaní domácího úkolu, hledání brigády ať pro šprávu, který si klient zpsobil v předčasném odchodem domů. Základem je poskytnutí vhodného podnětu a informace.
- **Základní poradenství** o Orientace klienta v problému, rozbor dalších možností při řešení problému, vysvětlení těchto řešení i s jejich pravděpodobnými následky klientovi, pomoc při realizaci dalšího postupu řešení
- **Doprovodné aktivity** o Zprostředkování návazné pomoci klientovi, zajištění přístupu k veřejně dostupným informacím, umožnění klientovi, aby tyto informacím porozuměl a umět je použít. S klubem by měla být propojena terénní sociální práce zaměřená na děti a mládež. NZDM využívají této kontaktní práce při získávání klientů, propagaci akcí a dalších činností.

D) Aktivity a činnosti zaměřené na prevenci o poskytování pravdivých informací o rizicích, besedy, diskuze, programy primární prevence zneužívání návykových látek a programy prevence sociálněpatologických jevů. Pracovníci jsou schopni pravdivě a objektivně informovat klienta o rizicích spojených se sociálněpatologickými jevy, provádět včasnou intervenci před šrizikovými kroky klientů.

9. Popis pr b hu slufby

Popis pr b hu slufby velmi dob e popisuje pojmosloví nízkoprahových za ízení⁶, které sestavila pracovní skupina pro dodefinování NZDM.

9.1 Zp sob vstupu do procesu uflívání slufby

Za ízení aktivn oslovuje potencionální uflivatele slufby formou, která odpovídá v ku a specifik m cílové skupiny:

- prost ednictvím terénních sociálních pracovník .
- distribucí informa ních materiál v místech, kde se cílová skupina pohybuje.
- distribucí informa ních materiál u institucí, které mohou klienta p edat.
- realizací specifických informa ních aktivit (nap . informováním ve –kolách a na ve ejných akcích

Klient m fle vstoupit do slufby také na základ reference v rámci síť návazné pé e (nap . doporu ení od kurátora pro mládefl, proba ní a media ní slufby, –koly atd.). Informa ní materiály a aktivity by m ly být zpracovány formou srozumitelnou cílové skupin .

První kontakt - v rámci prvního kontaktu je klient seznámen:

- s charakterem a obsahem slufby (o jakou slufbu se jedná, jaké jsou základní principy fungování, jaké je spektrum nabízených aktivit).
- s provozními náleflitostmi slufby (p edev-ím seznámení s asových rozvrhem slufby,
- p edstavení osob zaji- ující provoz slufby, seznámení s místem realizace slufby)
- s pravidly slufby.
- moflnosti, jakým zp sobem je moflné vznést stíflnost, kam i komu se adresuje, kdo ji e-í,
- jakou formou a do kdy musí být vy ízena. Dále je stanovena moflnost odvolání proti
- výsledku vy ízení stíflnosti k jinému, nad ízenému i nezávislému orgán i instituci.

9.2 Pravidla slufby obsahují

- práva, která má jako klient p i uflívání slufby zaru ena.
- innosti a chování, které jsou p i uflívání slufby zakázány.

---

⁶ Kontaktní práce ó anatologie text eské asociace streetwork, 2007

- sankce, které mohou být klientem za porušení pravidel uděleny.
- postup, jakým způsobem jsou sankce udělovány.

9.3 Ukončení procesu ufiivání slufby

Slufba je ukončena ústní nebo písemnou dohodou mezi ufiivatelem a pracovníkem v případě naplnění cílů slufeb, může být ukončena i jednostranně ze strany pracovníka i ufiivatele.

Ukončení poskytování slufeb jednostranně ze strany klienta

Jedná-li se o jednostranné ukončení poskytování slufeb ze strany klienta, je na poraditýmu zhodnoceno, zda-li je možné a účelné jaký další kontakt s klientem, v případě způsob jeho provedení.

Důvody pro ukončení poskytování slufeb ze strany klienta:

- Klient již nemá zájem o slufby za ízení.
- Pracovníci za ízení neplní dohody s klientem uzavřené.
- Pracovníci za ízení sami poruší pravidla a podmínky poskytování slufeb.
- Pracovníci za ízení ve vztahu ke klientovi poruší obecně závazné předpisy a zákony,
- poruší práva ufiivatele.
- Klient je nespokojen se slufbami za ízení
- Klient se rozhodl využít slufeb jiného za ízení, které lépe odpovídají jeho potřebám.

Ukončení poskytování slufeb jednostranně ze strany pracovníka

Za ízení má definovány důvody, postupy a kompetence pracovníků pro případ jednostranného ukončení slufby ze strany za ízení. Rozhodnutí o ukončení poskytování slufby probíhá standardně týmově. Klient je podrobně informován o důvodech ukončení slufby a jsou mu doporučena jiná za ízení, na která by se mohl obrátit.

Proti jednorázovému ukončení slufeb ze strany za ízení má klient možnost se odvolat k nadřízenému orgánu za ízení, pracovníci mají povinnost předat mu kontakt na tento orgán.

Důvody pro ukončení poskytování služeb ze strany klienta:

- Klient již nemá zájem o služby za účelem.
- Pracovníci za účelem neplní dohody s klientem uzavřené.
- Pracovníci za účelem sami porušují pravidla a podmínky poskytování služeb.
- Pracovníci za účelem ve vztahu ke klientovi porušují obecně závazné předpisy a zákony,
porušují práva uživatelů.
- Klient je nespokojen se službami za účelem
- Klient se rozhodl využít služeb jiného za účelem, které lépe odpovídají jeho potřebám.

10. Standardy NZDM

Mezi dokumenty, od kterých by se práce v NZDM měla odrážet jsou Standardy kvality sociálních služeb pro nízkoprahové zařízení pro děti a mládež. Byly vypracovány Pracovní skupinou NZDM české asociace streetwork, v níž působily zástupci z více než 14 zařízení z celé ČR. Tato skupina vznikla v roce 2001. Důvodem vzniku byla potřeba definování NZDM, vymezení se od ostatních činností s dětmi a mládeží a stanovení měřítek kvality. Další potřebou, která dala impuls ke vzniku této skupiny, byla potřeba předávat si navzájem zkušenosti a pomoci nově vznikajícím zařízením. Tento materiál popisuje standardy kvality sociálních služeb, které vydalo Ministerstvo práce a sociálních věcí. Doplněje standardy vydané Ministerstvem práce a sociálních věcí o ukazatele kvality (vodítka), které mají umožnit jejich aplikaci přímo pro potřeby nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. Tyto vodítka vycházejí především z ověřené dobré praxe a z Pojmosloví nízkoprahových zařízení pro děti a mládež.

Standardy byly vydány českou asociací streetwork sdružující nízkoprahové služby. Slouží k vytváření základního definičního rámce pro realizaci zařízení (jsou popisem minimální úrovně jednotlivých probíhajících činností).

*Standardy popisují, jak má vypadat kvalitní sociální služba. Jsou souborem měřitelných a ověřitelných kritérií, nikoli návrhem zákona či vyhlásky. Jejich smyslem je umožnit pro každým způsobem posoudit kvalitu poskytované služby, nikoli stanovit, jaká práva a povinnosti mají zařízení a uživatelé sociálních služeb.*⁷

---

⁷ http://www.streetwork.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=195

11. Etický kodex pracovníků v nízkoprahových službách

Etický kodex pro nízkoprahové sociální služby (terénní programy, kontaktní centra a nízkoprahová zařízení pro děti a mládež) vychází z etického kodexu sociálních pracovníků, se zaměřením na sociální pracovníky KC, NZDM a pracovníky terénních programů. Tento kodex byl vypracován v průběhu roku 2005 a nyní je připravován jeho výklad, ve kterém by autoři rádi poufili i různých případech z praxe.

A) Etické zásady obecně

1. Nízkoprahové sociální služby jsou založeny na hodnotách demokracie a lidských práv, které jsou vyjádřeny Listinou základních práv a svobod. Dále se řídí zákony České republiky
2. Sociální pracovník ctí jedinečnost každého člověka bez ohledu na jeho pohlaví, etnickou příslušnost, mateřský jazyk, věk, zdravotní stav, sexuální orientaci, ekonomickou situaci, náboženské a politické přesvědčení a bez ohledu na to, jak se podílí na životě celé společnosti.
3. Mezi základní hodnoty řadíme práva jedince na soukromí, důstojnost, sebeurčení a autonomii. Tyto principy se uplatňují v profesním postupu pracovníka.
4. Právo každého jedince na seberealizaci v rámci programu je nezpochybnitelné, pokud nedochází k omezení takového práva u druhých osob.
5. Zařízení usiluje o vysokou odbornou úroveň, profesionálně poskytuje pouze takové služby, které naplňují standardy vztahující se k nízkoprahovým sociálním službám.
6. Nezbytnou podmínkou etického postupu je dobrá vůle pomáhat na základě znalostí, dovedností a zkušeností jednotlivcům, skupinám a komunitám při jejich rozvoji a řešení konfliktů ve společnosti.
7. Profesní odpovědnost (v rámci pracovního právního vztahu) má prioritu před osobními zájmy.

B) Etické zásady ve vztahu ke klientům

1. Pracovník respektuje uflivatele slufleb jako partnera se v-emi právy a povinnostmi, v etn zodpov dnosti za sv j flivot.
2. Pracovník jedná tak, aby nebyla po-kozována d stojnost a lidská práva uflivatel slufleb
3. Pracovník p istupuje se stejným úsilím a bez jakékoliv formy diskriminace ke v-em uflivatel m slufleb.
4. Pracovník shromafl uje pouze informace nezbytn nutné pro poskytnutí slufleb. Chrání klientova práva na soukromí a d v rnost jeho sd lení. Je povinen zachovávat ml enlivost o skute nostech, které se vztahují k uflivatel i slufleb.
5. Pracovník p edchází závislosti uflivatele na slufleb .

C) Etické zásady ve vztahu k zam stnavateli

1. Pracovník plní odpov dn povinnosti vyplývající ze závazk ke svému zam stnavateli.
2. Pracovník se podílí na vytvá ení prost edí, které umofl uje napl ování zásad tohoto kodexu.
3. Pracovník se podílí na ovliv ování pracovních postup s ohledem na co nejvy-í úrove slufleb.

D) Etické zásady kolegiality

1. Pracovník respektuje znalosti a zku-enosti svých koleg a ostatních odborných pracovník . Vyhledává a roz-i uje spolupráci s nimi a tím zvy-uje kvalitu poskytované slufiby.
2. Pracovník respektuje rozdíly v názorech a praktické innosti koleg a ostatních odborník . P ipomínky k nim vyjad uje na vhodném míst a vhodným zp sobem.

E) Etické zásady odbornosti a povolání

1. Pracovník dbá na udrflování a zvy-ování profesní prestiže. Upozor uje vhodným zp sobem na prokazateln nekvalitní a neodborné poskytování slufleb.

2. Pracovník se usiluje o zvyšování odborné úrovně své práce a celoživotní prohlubování kvalifikace.
3. Pracovník si je v domě profesních hranic.

F) řešení etických otázek

1. Pracovník reflektuje etické otázky spojené s výkonem profese. Usiluje o jejich řešení za využití standardních prostředků. Závažné etické otázky postupuje k řešení v rámci externí supervize. Každý člen týmu má mít možnost diskutovat a analyzovat tyto problémy ve spolupráci se všemi stranami, kterých se problém týká.

12. Terénní sociální práce a streetwork

Jedním ze způsobů, kterým si NZDM získávají klienty je terénní sociální práce neboli streetwork.

Terénní sociální práce představuje sociální působení mezi mladými rizikovými jednotlivci a jejich skupinami v nepříznivých podmínkách a prostředích jejich života. Streetwork se stal jednou z cest, jimiž sociální a výchovné působení překračuje možnosti školy i zařízení volného času. Pozornost věnuje především mladým lidem, kteří jsou sociálně ohroženi nebo negativním vlivům jimi podléhají. Tato šetrná práce na ulicích může být chápána jako nejníže, výchozí část sociální sítě.² Streetworker pomáhá mladým lidem při prosazování jejich zájmů a potřeb, radí jim v krizových situacích a kontaktuje je s odbornou pomocí (poradny, léčebny, krizová centra apod.)

U neorganizovaných dětí a mládeže (skupina adolescentů, kteří nejsou sami schopni řešit náročné životní situace, což u nich výsledně vede k moratoriu identity) se streetworker setkává s velkým spektrem problémů: pasivním trávením volného času a z toho vyplývajícím nudou, s experimentováním s drogami, trestnou činností a vandalismem, psychickými a sociálními problémy spojenými s dospíváním, s problémy v rodině a ve škole, nebo zákládě. Účinné výchovné zhodnocování volného času mladými lidmi (streetworkeri, pracovníci kontaktních míst, pracovníci NZDM) a jejich okolí je účinnou prevencí těchto problémů a jeho nedostatek patří naopak k příznakům sociálně patologických jevů.

13. Rizikové chování

Pojmem rizikové chování zahrnuje takové chování, v jehož důsledku dochází k prokazatelnému nárůstu sociálních, výchovných, zdravotních a dalších rizik pro jedince nebo společnost.

Dospívání je definováno jako přechodné období mezi dětstvím a dospělostí, kde jde především o zránění v oblasti tělesné a pohlavní a o hledání identity vlastní osobnosti. V posledních desetiletích bylo prokázáno, že s tímto obdobím souvisí i experimentování s riziky. Zčásti je toto experimentování přechodné a neprekračuje míru, která z nich činí chování problémové. Na druhou stranu, existuje mládež, která takovéto experimentování přijímá jako způsob života (rizikový způsob života) a tím sebe sama ohrožuje nejen v období dospívání, ale také v dalším životě.

Světová zdravotnická organizace (WHO) označila dospívající v rozvinutých zemích jako rizikovou populační skupinu.

Nejčastěji do konceptu rizikového chování patří tyto typy chování:

- *drogová závislost, alkoholismus a kouření* – mezinárodní klasifikace nemocí označuje závislost jako projev jedince, při němž při užívání nějaké látky dává přednost před jiným jednáním, kterého si dříve více cenil (plus *nelátkové závislosti* – například *gambling, PC..*)
- *kriminalita* – je považována za negativní sociální jev charakterizovaný porušením právního řádu, jehož subjekty jsou mladí lidé
- *–ikaná a násilí ve –kolách* – –ikanu lze definovat jako násilně poničující chování jednotlivce nebo skupiny vůči slabšímu jedinci, který nemůže ze situace uniknout a není schopen se účinně bránit
- *sexuální rizikové chování* – v současné době je vysoké procento předasně pohlavně aktivní mládeže a s tímto je ve většině spojené stěídání partnerů, což se projevuje vyšším výskytem pohlavně přenosných infekcí i nechtěných těhotenství
- *poruchy příjmu potravy* – jedná se o psychická onemocnění, mezi která patří anorexie, bulimie i záchvatovitě příjímání
- *sebeop–kování a sebevražděné chování* – sebeop–kování je definováno jako záměrné a opakované ublížování si ve snaze vypořádat se s nepříjemnými duševními stavy a bez záměru zemřít, sebevražděné chování vede k v doměmu a úmyslnému ukončení života

- *zá-koláctví* - zá-koláctví je poruchou chování, jejíž příčinou často bývá negativní postoje ke škole, nepřijetí normy pozitivní hodnoty vzdělání nebo může být také projevem úzkosti a reakcí na neprospěch

Každý tento jev, pokud se projeví v životě jedince, se dá považovat za poruchu a je třeba hledat důvody, proč se tak stalo a dojít k nápravě.

Jak známo nejedná se v životě o jednu, ale o více příčin a ty lze hledat v oblasti:

- a) **důdičné**
- b) **osobnostní**
- c) **společenské**

a) příčiny důdičné - jedná se o důdičnou záležitost ze strany jednoho nebo obou rodičů a v podstatě se zde cokoli jen velmi těžko napravuje

b) příčiny osobnostní - jedná se o osobnostní strukturu, která může být narušena ústředně nebo jako celek, například mohou některé části osobnosti zcela chybět nebo mohou být jen velmi nedokonale vyvinuty. Zde přichází ke slovu zrání, výchova a především výchova, která je ovšem záležitostí velmi dlouhodobou a pokud chybí v le, je v podstatě neuskutečnitelná.

c) příčiny společenské - do toho, čeho příčin lze zahrnout velmi mnoho vlivů, od rodiny, školy, životního, ekonomického, společenského prostředí až po státní zřízení a přírodní podmínky. Podle převládající oblasti vadného vlivu a podle toho, jaké jsou možnosti pomoci je pak zaměřena jednotlivá péče (může jít o finanční výpomoc, podporu, ale i o trest).

14. Prevence projev rizikového chování

Prevence je předcházení, ochrana, působení proti nějakému jevu. Vychází z předjímání a předpokladu vývoje tohoto jevu v závislosti na vnitřních i vnějších podmínkách. Snahou je zabránit jeho vzniku, pokračování, šíření, opakování, odstranit nebo zmírnit následky.⁸

Prevence je tedy systém opatření, která jsou zaměřena na předcházení projev rizikového chování.

Existují tři druhy prevence. Primární, sekundární a terciární.

- **primární prevence** – systém primární prevence zahrnuje takové aktivity, které svým působením mají za cíl předcházet problémům spojeným s výskytem rizikového chování
- **sekundární prevence** – tento stupeň prevence je zacílen na ty, kteří se již dostali do kontaktu s daným projevem rizikového chování a má za úkol zmírnit jeho následky a zabránit dalšímu jeho šíření
- **terciární prevence** – v rámci terciární prevence je dbáno na to, aby bylo zamezeno opakování rizikového chování a aby byly zmírněny a odstraněny všechny následky, které daný jev přinesl

Primární prevence

Primární prevencí rozumíme veškeré konkrétní aktivity realizované s cílem předejít problémům a následkům spojeným se rizikovými projevy chování, případně minimalizovat jejich dopad a zamezit jejich rozšíření.⁹

Na primární výchovu dětí a mládeže se podílí více lidí. V první řadě by to měla být rodina. Děti by ufl od svých rodičů neměla být poučena o nebezpečnosti a rizicích jevů jako je kouření, alkohol a jiných návykových látek a ostatních projevů rizikového chování.

---

⁸ DOUKAL, J. *Alkohol a drogy*. Praha : Éthum, 2000,

⁹ Strategie prevence rizikových projevů chování u dětí a mládeže v působnosti resortu MŠMT na období 2009 - 2012

Obecné zásady prevence v rodině

Pan doktor Karel Nešpor ve své šestičlenné metodice prevence ve školním prostředí nastínil kromě důležitosti správného výchovného stylu i několik zásad a doporučení k primární prevenci v rodinách:

- Získat důvěru dítěte a umět mu naslouchat.
- Dokázat se dítěti o alkoholu a drogách hovořit, když je k tomu vhodná příležitost. To samozřejmě předpokládá, že si dospělý opatří dostatečně spolehlivé informace.
- Důležitá je také předcházet nudě. Můžete buď posílit vazbu dítěte na rodinu, nebo mu najít vhodné zájmy a dobrou společnost mimo rodinu.
- Jasná a prosazovaná pravidla pomáhají problémům s návykovými látkami předcházet.
- Rodič, který je pro dítě svým chováním ve vztahu k návykovým látkám vzorem, je ve výhodě. Na které hodnoty předávané rodiči mohou být v prevenci velmi prospěšné.
- Chránit dítě před nevhodnou společností. Sem patří i adakinnosti, například dovednost odmítání. Dobrou ochranou před nevhodnou společností je logicky vhodná společnost.
- Chránit a posilovat sebevlastní dítěte.
- Spolupracovat v rámci vlastní rodiny, spolupracovat s dalšími rodiči i vrstevníky i se školou a jinými dospělými. V zahraničí jsou velmi aktivní a uflightné organizace rodičů.¹⁰

Další institucí, která má dítěti pomoci upravit na rizika spojená s rizikovými projevy chování, na jejich příčiny a důsledky je škola. Právě ve školách je primární prevence prováděna formami jako jsou besedy i přednášky s odborníky. Aby byla programy primární prevence na školách účinné, musí splňovat určité zásady.

Zásady pro programy primární prevence:

- program primární prevence odpovídá věku žáka, je malý a interaktivní
- program primární prevence zahrnuje podstatnou část žáků

---

¹⁰ NEŠPOR, K., CSÉMY, L., PERNICOVÁ, H. *Základy efektivní primární prevence* [online]. Praha : Sportpropag, 1999.

- program primární prevence zahrnuje získání podstatných sociálních dovedností
- program primární prevence poukazuje na pozitivní modely
- do primárního programu jsou zahrnuty jak legální, tak nelegální návykové látky
- program primární prevence je dlouhodobý a kontinuální
- program primární prevence je prezentován d v ryhodnými odborníky

15. Organizační systém prevence v ČR

System prevence rizikového chování v České republice je meziresortní, tzn. řešen na jeho vytváření se podílí více ministerstev. Primárně je to Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, které aktivně spolupracuje s včinnými resorty:

- Ministerstvem zdravotnictví
- Ministerstvem vnitra
- Ministerstvem práce a sociálních věcí
- Ministerstvem obrany

Další orgány, které se na tvorbu preventivních programů podílejí jsou dva nadresortní orgány:

- Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky při Úřadu vlády
- Republikový výbor prevence kriminality při Ministerstvu vnitra

Mezi další poskytovatele služeb v prevenci patří nestátní neziskové organizace, krajská poradenská zařízení, vysoké školy a jiné organizace, které jsou přímo řízeny MŠMT.

15.1 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Platné předpisy pro oblast prevence rizikových projevů chování:

- Zákon č. 561/2004 Sb., o pedagogickém, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů
- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivní výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů

Problematika prevence rizikového chování je na ministerstvu v kompetenci Úseku prevence a institucionální výchovy. Jeho úkolem je koordinace primární prevence rizikového chování u dětí a mládeže v působnosti svého resortu. Dále připravuje a zpracovává metodické a koncepční materiály a materiály legislativní povahy vztahující se k této problematice. A v neposlední řadě připravuje a vyhledává dotační programy v oblasti specifické primární prevence rizikového chování.

V rámci primární prevence se ministerstvo školství zaměřuje zejména na jevy jako je

zá-koláctví, -íkana a násilí ve -kolách a kriminalita mládeže. Dále se snaží p edcházet projev m politického a nábofenského extremismu, rasismu a xenofobie. Jedním z dal-ích d leflitých program , které M^TMT za-tí uje, jsou programy zam ůjící se na uflívání návykových látek (tabák, alkohol a jiné drogy).

Dal-ími oblastmi, na které se primární prevence tohoto resortu zam ůje, jsou nap íklad p ípady domácího násilí, týrání a zneuflívání d tí a mládeže, v etn sexuálního zneuflívání. ohrofování mravní výchovy a poruchy p íjmu potravy (mentální anorexie a mentální bulimie).

Dokumenty o prevenci vydávané M^TMT

Jeden z klí ových dokument , které se týkají prevence rizikových projev chování, vydalo v roce 2009 práv M^TMT. Jedná se o dokument, který se nazývá šStrategie prevence rizikových projev chování u d tí a mládeže v p sobnosti resortu ministerstva mládeže a t lovýchovy na období 2009-2012.õ¹¹. Ministerstvo v n m poukazuje slabé stránky, hrozby a cíle v oblasti prevence rizikových projev chování. Jako jednu ze slabých stránek ministerstvo vidí v nedostate né spolupráci -kol s rodi í. Prevence je dostupná pouze ve -kolách, protože nejsou ochotni se na prevenci podílet. Dále tento dokument poukazuje na nedostatek nabídky vzd lávacích program ů i neodbornost pedagog p sobících v této oblasti.

Za hrozby v dané oblasti je považována nap íklad vysoká společenská tolerance k legálním drogám a nedostate ná ochrana d tí p ed alkoholem a kou ením. Velkým problémem v této oblasti je také nedostate nost stávající legislativy i opofld né a snížené dotace, které mají efektivní pln ní primárn preventivních program ů na -kolách.

Strategie na období 2009 ó 2012, uvádí mimo jiné, že hlavní cíl p sobnosti prevence rizikových projev chování je dít i mladý lov k odpov dný za vlastní chování a zp sob flivota. D leflitá je odolnost v í stresu, negativním záflitk m a vliv m. Mladý lov k má být schopný samostatného rozhodování (s uv domováním si v-ech možných alternativ). Má mít p im ené sociální a psychologické dovednosti (nap . dovednost odmítnutí) a je schopný e-ít problémy. D leflitá je také otev enost a pozitivní p ístup k sociálním vztah m a p íjímání zdravého flivotního stylu.

---

¹¹ Strategie prevence rizikových projev chování u d tí a mládeže v p sobnosti resortu ministerstva mládeže a t lovýchovy na období 2009-2012, dostupný na www.m-mt.cz

K tomu aby bylo možné dané cíle v oblasti prevence naplňovat, je potřeba vzdělaný, kvalifikovaný, komunikativní a psychologicky vybavený pedagog.

Dalším z dokumentů, které vydalo ministerstvo školství je Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních¹². Tento dokument vstoupil v platnost v roce 2007 a jsou v něm uvedeny a vysvětleny pojmy všeobecná, selektivní a indikovaná specifická prevence. A dále definuje obsah, cíle a strukturu školní preventivní strategie a minimálního preventivního programu. Je zde uveden systém organizace a řízení primární prevence ve školách. Přílohy tohoto dokumentu obsahují doporučené postupy při výskytu sociálně negativních jevů ve školách.

Ve školním roce 2009/2010 by mohla být k dispozici aktualizovaná podoba tohoto metodického pokynu.

Tyto dva dokumenty samozřejmě nejsou jediné, které ministerstvo k dané problematice vydává. Existují ještě další vnitroresortní předpisy, dokumenty a metodiky.

15.2 Ministerstvo vnitra

Platné předpisy pro oblast prevence rizikových projevů chování v kompetenci Ministerstva vnitra

- Zákon č. 238/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 200/1990 Sb., o působení orgánů vnitřní bezpečnosti, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

Problematika prevence rizikového chování má na ministerstvu v kompetenci odboru prevence kriminality, který plní funkci ústředního orgánu státní správy při tvorbě a realizaci koncepce prevence kriminality.

Také toto ministerstvo vydává dokument, který se nazývá Štategie prevence kriminality na léta 2008 až 2012¹³. Mezi hlavní úkoly této strategie patří podporovat preventivní programy pro děti a mládež a případně spolupracovat na uskutečnění Minimálních preventivních programů škol a školských zařízení, které spadají do působnosti MŠMT.

Takovéto koncepce jsou rovněž zpracovány na krajské úrovni.

---

¹² Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, dostupný na www.m-mt.cz

¹³ Strategie prevence kriminality na léta 2008 až 2012

Mezi cílové skupiny, na které se prevence ministerstva vnitra zaměřuje, patří: pachatelé (mládež a mladí dospělí), oběti (například tiské oběti mravnostní, násilné a majetkové trestné činnosti a tiské oběti –řikany), rizikový jedinci v postavení potenciálních pachatelů nebo obětí (například rodiny dětí s poruchami chování).

Ministerstvo vnitra také plní funkci sekretariátu Republikového výboru prevence kriminality, který se prevencí kriminality zabývá.

15.3 Republikový výbor prevence kriminality při Ministerstvu vnitra

Republikový výbor pro prevenci kriminality je meziresortní orgán, jehož působením je vytváření koncepce preventivní politiky a zpracování materiálů z oblasti prevence kriminality.

Výbor se skládá z devatenácti členů. Předsedou je ministr vnitra a dalšími členy jsou zástupci ministerstev, Policie České republiky, Vězeňské služby a jiní, jejichž působení spadá do této problematiky.

15.4 Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky

Protidrogová politika je v České republice uskutečňována na národní, krajské a místní úrovni. Protidrogovou politiku na národní úrovni má v kompetenci orgán, který se nazývá Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky. Jejím úkolem je projednávat a vládu předkládat dokumenty, které se protidrogové politiky týkají. Jedná se například o:

- národní strategii protidrogové politiky
- akční plán realizace národní strategie protidrogové politiky

Zákon, který s protidrogovou problematikou souvisí, se nazývá Zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami způsobenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami.

Výsledkem spolupráce ministerstev je vybudovaný systém prevence rizikového chování v České republice, který se opírá o resortní programy, programy nestátních neziskových organizací a dalších organizací činných v problematice prevence.

II. PRAKTICKÁ ÁST

Nízkoprahová zařízení a jejich služby jsou primárně zacíleny na práci s neorganizovanou mládeží, to znamená s mládeží, která neumí, nemůže a nechce naplňovat svůj volný čas smysluplným způsobem. Takováto mládež často podléhá nuda a svůj volný čas tráví doma u televize a počítače nebo sedí na lavicích v parku a jen tak bezcílně toulá ulicemi. Jejich dospívání je často doprovázeno řadou komplikovaných událostí – školní problémy, záškoláctví, šikana, rozpad rodiny, užívání návykových látek a jiné. V tomto věku si jen málokdy uvědomují, že mají nějaký problém, který je potěšuje. Nízkoprahový klub jim nabídkou svých služeb může nenásilnou cestou tuto odbornou pomoc poskytnout.

Tato část práce je zaměřena na charakteristiku jednoho konkrétního nízkoprahového zařízení a dále na interpretaci výsledků provedeného v tomto zařízení.

16. NZDM Harfica – popis zařízení

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Harfica působí na Praze 9 již více než 10 let. Jeho zřizovatelem je Městská část Praha 9 (MČ) a veškeré finance na jeho provoz jdou z rozpočtu MČ (plus některé další akce jako například letní tábor pořádány klubem Harfica a příležitostně jsou financovány z Krajského programu prevence kriminality).

Charakteristika zařízení

V klubu Harfica se princip nízkoprahovosti vyznačuje tím, že pracovník klubu při kontaktu s klientem nevyžaduje od klienta žádné osobní údaje (není potřeba znát jeho celé jméno, postačí křestní jméno, příjmení). Vstup do klubu a veškeré činnosti v klubu jsou zdarma. Klient může v pracovní době přejít do klubu kdykoliv a je pouze na jeho rozhodnutí, zda se do aktivit klubu zapojí či nikoliv. Stejně tak může klub opustit podle svého uvážení opustit.

Poslání zařízení

Hlavním posláním klubu Harfica je umožnit cílové skupině alternativní trávení volného času. Dále je smyslem klubu poskytovat mladým lidem podporu sociálního začlenění mezi vrstevníky a do společnosti a celkové pozitivní ovlivnění jejich

řivotního stylu. Dalším z cílů klubu je nabídnout klientům potřebné informace, pomoc a podporu v nepříznivých sociálních situacích.

Cílová skupina

Děti a mládež od 8 do 19 let (studující do 26-ti let) žijící v lokalitě Prahy 9. Děti a mládež zažívající nepříznivé životní situace, omezující životní podmínky nebo děti a mládež, které se nechytí nebo nemohou účastnit běžných forem trávení volného času. Dávají přednost pasivnímu trávení volného času a mají vyhraněný životní styl, který může vést ke konfliktu se společností i zákonem.

Poskytované služby za členství

Běžný provoz klubu

Klub je otevřen od úterý do pátku. Otevírací doba se liší podle dnů v úterý a čtvrtek je otevřen od 15 hodin do 20 hodin. Středa a pátek jsou kratší a to od 15 hodin do 18 hodin.

Klient se po příchodu může svobodně rozhodnout jak si čas v za členství využije. V hlavní místnosti je mu k dispozici stolní fotbal, pingpong i kulečník. Po celou otevírací dobu je mu též k dispozici i ostatní vybavení klubu jako hudební nástroje, šipky, společenské hry, hifi-vl, posezení..atd. V pracovní dny mohou klienti využívat počítačovou učebnu i posilovnu. Pokud má klient zájem, může se zapojit do programu, který je připravován kontaktním pracovníkem a bývají to různé výtvarné techniky, turnaje, výlety atd.

O prázdninách a jiných volných dnech ve školním roce jsou klubem pořádány různé akce a výlety. Například letní tábor, přírodní tábor, sportovní akce (plavání, bowling..) i výlety za poznáním (navštívy muzeí). Hlavním smyslem pobytu mimo klub (například letní tábor) je možnost nabídnout klientům možnost jiného trávení volného času.

Preventivní programy

V klubu probíhají tzv. tematické měsíce. To znamená, že každý měsíc je aktuální jedno téma (například kouření, drogy, návykové látky, sexuální chování, ..). Tento program je v klubu realizován následovně: Celý měsíc visí na nástěnce informace k danému tématu, letáky, brožury, telefonní čísla na organizace atd. Plus je k klientům k dispozici dotazník

na dané téma. Zároveň v klubu probíhá beseda s odborníkem, se kterým mohou klienti o tématu diskutovat a dále je promítán film, který s tematikou souvisí.

Vzhledem k faktu, že velká část klientů klubu jsou Romové, byly pro ně pořádány besedy s romskými osobnostmi, které jim klientům pomohly k motivaci v životě, například ke vzdělání.

Příprava do školy a doučování

Klienti klubu mohou využívat jednorázovou i opakovanou pomoc s přípravou do školy. V klubu je možné si za pomoci pracovníka vypracovat referát i domácí úkol. Klientům je nabízeno i dlouhodobé doučování.

Informační zdroje

Informace o klubu mohou klienti získat z letáku na vývěsních tabulích Městské Praha 9. Dále na internetových stránkách Městské Praha 9 (v sekci Škola, bydlení, zdravotnictví, SSP) i na nástěnkách a u výchovných poradců na svých kolech. Dále je možné informace získat v pravidelně vycházejícím měsíčníku Prahy 9 nebo na sociálním odboru Městské (u kurátora a sociálních pracovníků odboru). A v neposlední řadě je možné se o klubu dozvědět od terénních pracovníků, kteří s klubem spolupracují.

Kontaktní pracovníci klubu

Chodem klubu je zajištěn vedoucí klubu a čtyři kontaktní pracovníky. Vedoucí je klubu je zodpovědný za celkový chod klubu a 4 kontaktní pracovníci se stíhají ve službách na klubu. Vzdělání všech pracovníků odpovídá zákonu 108/2006 sb. o sociálních službách.

Vybavení klubu

Klub je velmi nadstandardně vybaven. Prostory klubu jsou velké. V největší místnosti si klienti mohou zahrát stolní fotbal, kulečník i ping pong. Nebo si zde mohou jen tak posedět a povídat si, číst časopisy i poslouchat hudbu. V klubu se také nachází počítačová učebna i posilovna. Tyto místnosti jsou pro klienty otevřeny v pracovních dnech a hodinách. Dále je v klubu k dispozici velká sbírka knih společenských her i materiál pro různé rukodělné výrobky. Ke klubu náleží i zahrada, kde mohou klienti v létě hrát fotbal, pétanque, vybíjenou a jiné hry.

17. Metodika výzkumu

Výzkumný soubor

Základní soubor tvoří skupina klientů NZDM Harfice. Výzkumný soubor byl vybrán náhodným výběrem. Dotazník vyplnilo 30 klientů tohoto zařízení.

Metody a techniky výzkumu

Ve výzkumu byly jako metody použity dotazník a dlouhodobé pozorování. Každý původní klient byl pořízen o vyplnění dotazníku, který vyplní sám nebo za pomoci kontaktního pracovníka. Výzkum byl proveden anonymně a dobrovolně, klienti tudíž měli možnost vyplnění dotazníku odmítnout.

Otázky v dotazníku jsou uzavřené i otevřené. V otevřených otázkách má klient prostor k vyjádření své myšlenky, názoru či informace o sobě.

Hypotézy

Hypotéza 1: Domnívám se, že většina klientů nízkoprahového zařízení se již někdy setkala s rizikovým chováním.

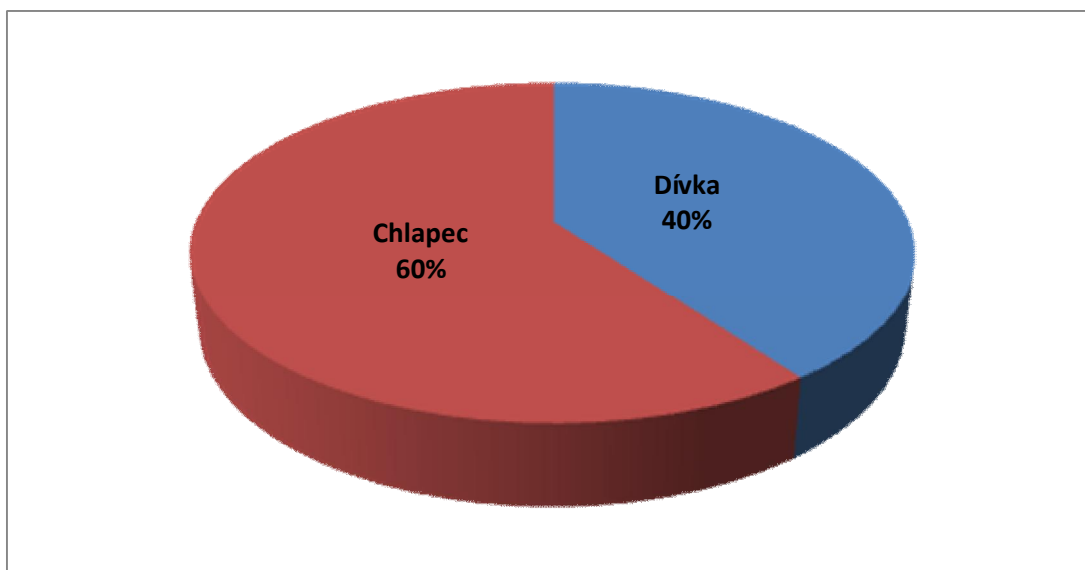
Hypotéza 2: Domnívám se, že většina klientů vnímá klub jako nejčastější alternativu trávení svého volného času.

Hypotéza 3: Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež navštěvují jen děti z rozvrácených rodin.

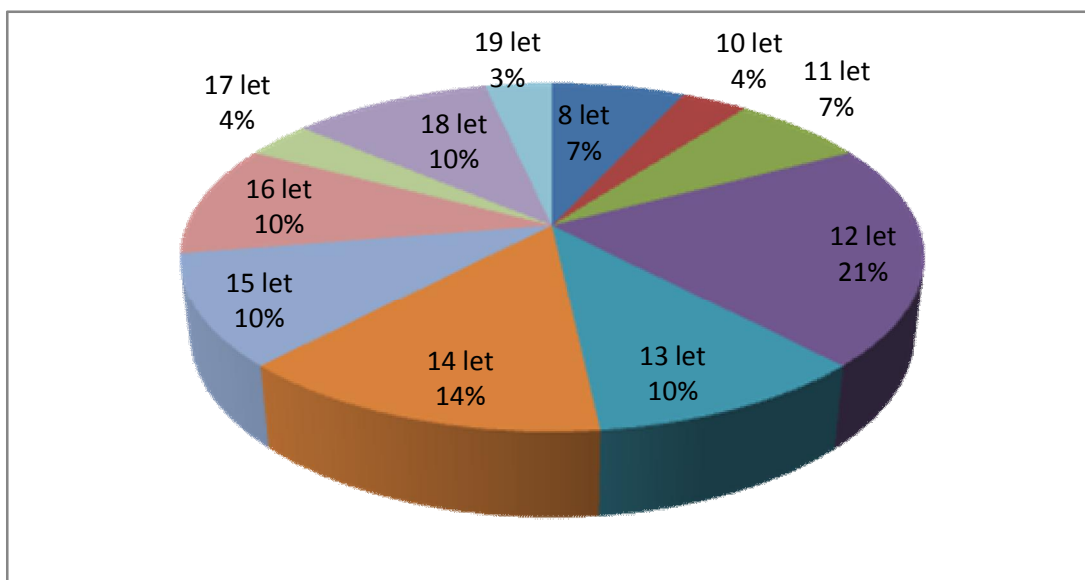
18. Vyhodnocení dotazníku

Otázka číslo 1: Pohlaví

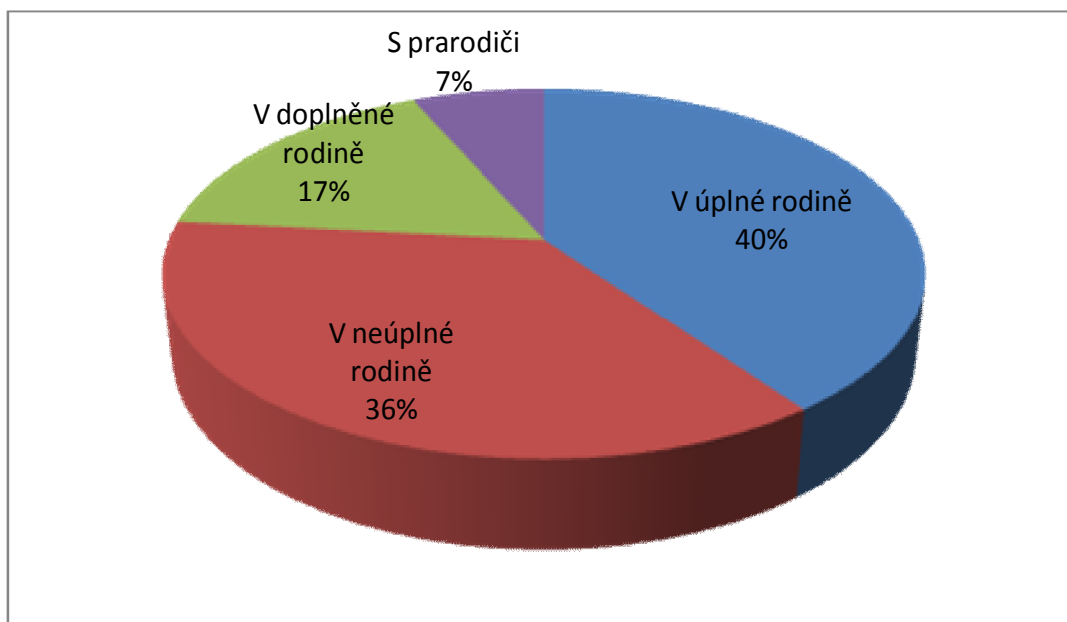
Toto zařízení navštívují ve většině případů chlapci. Dotazník vyplnilo 18 chlapců a 12 dívek.

Otázka číslo 2: Věk

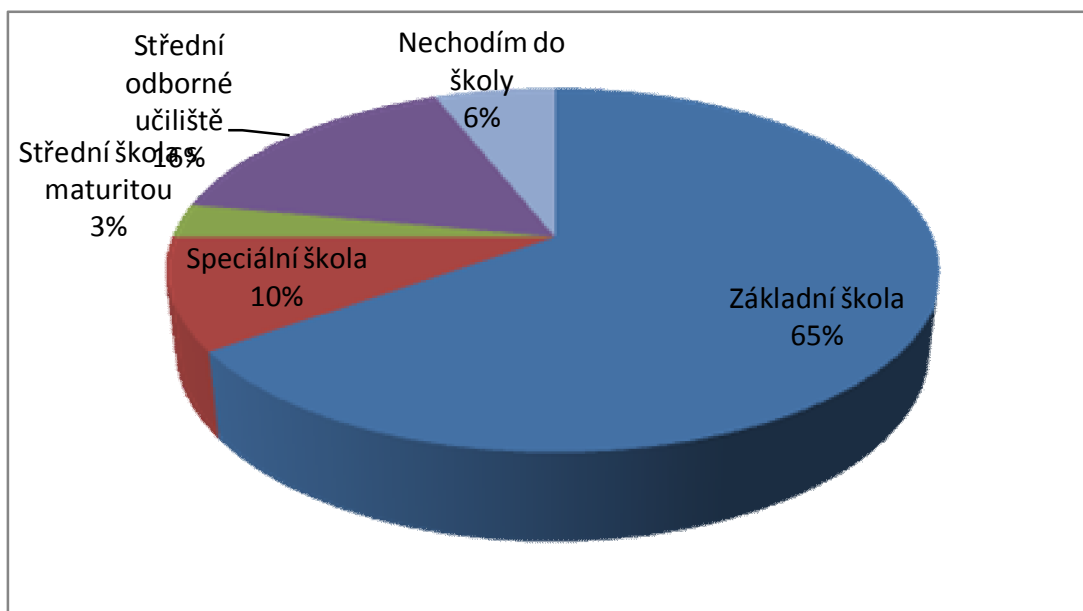
Z grafu vyplývá, že nejvíce klub navštívují klienti ve věku 12 let.

Otázka číslo 3: S kým bydlí-?

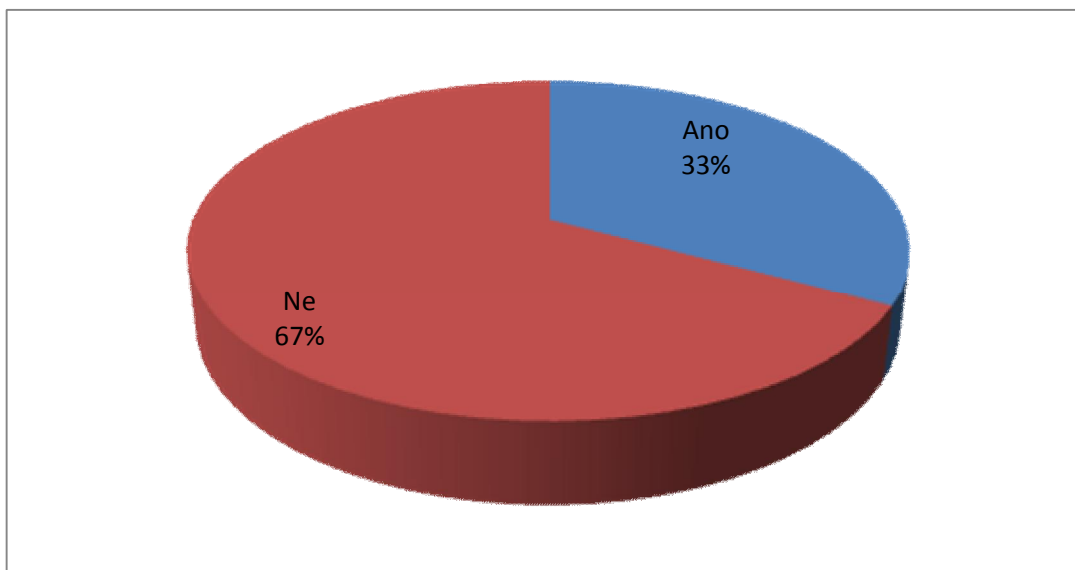
V klubu mírně převažují děti, které vyrůstají v úplné rodině. Ale procento dětí z neúplných rodin rozhodně není malé.

4. Jaký typ školy klient klubu navštěvuje?

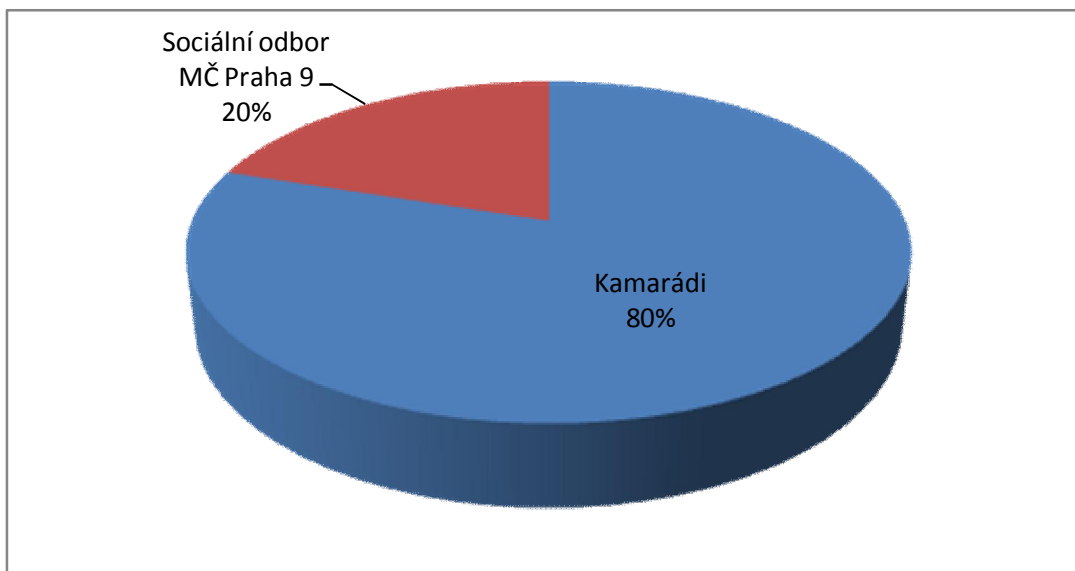

Klub navštěvují převážně děti z okolních základních škol. Převažují děti sedmých, osmých a devátých ročníků.

Otázka číslo 5: Jsi nebo byl jsi někdy v péči orgánu, jako je šódd lení sociáln -právní ochrany d tíů i šKurátor pro d tí a mládeffů?

Otázka číslo 6: Jakým způsobem jsi se o klubu dozvěděl/a?

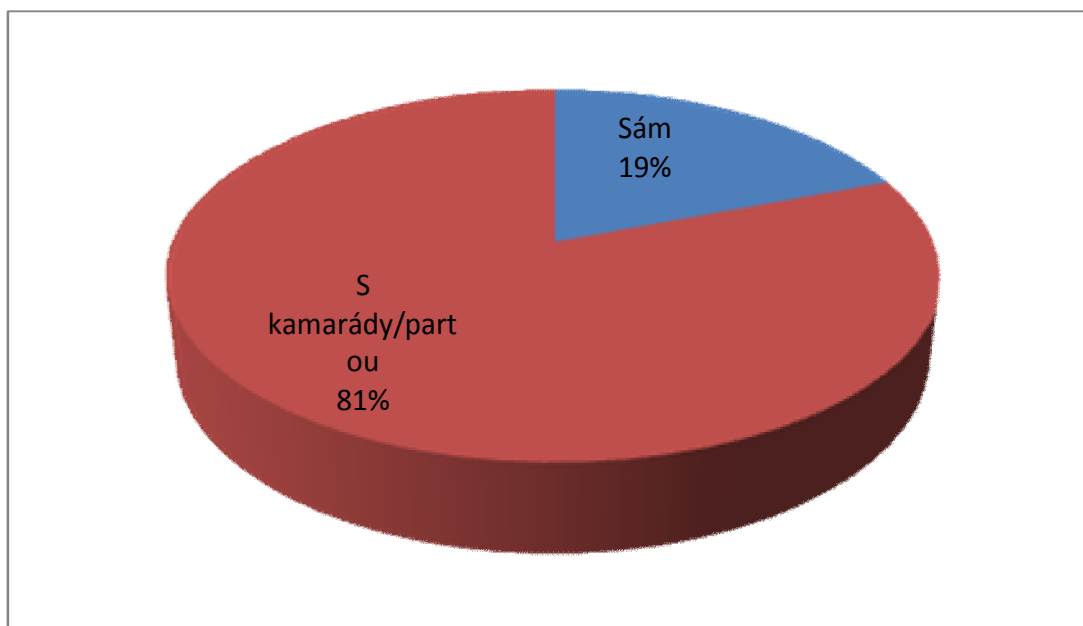

Myslím, že mládež ve stejné výšce a nástupky moc nesleduje, proto je pro ně v t-inou zdrojem informace o klubu kamarád i známý, který klub již nav-tívil. Jelikož klub z izuje M Praha 9, je dal-ím místem, kde se o klubu d tí dozvídají práv sociální odbor M . O klubu je mohou informovat kuráto i pro mládeff i pracovnice OSPODu.

Otázka číslo 7: Jakým způsobem s sebou jsi trávil/a svůj volný čas a nejlépe za a/a chodit do klubu?

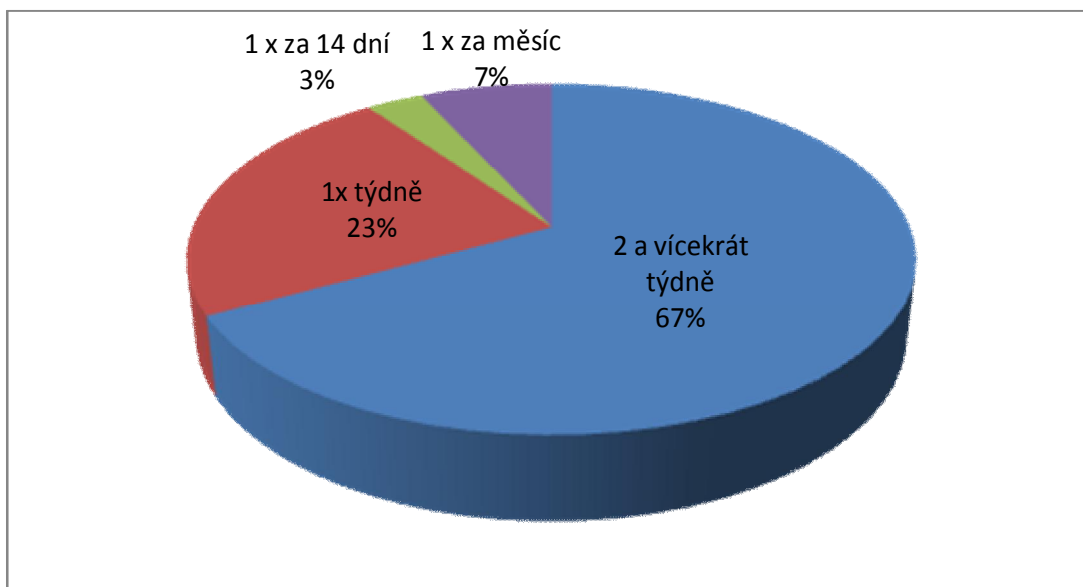
Většina dotazovaných na tuto otázku odpovídala shodně. Svůj volný čas trávili buď doma u počítače a televize nebo chodili ven s kamarády.

Otázka číslo 8: S kým chodíš do klubu?

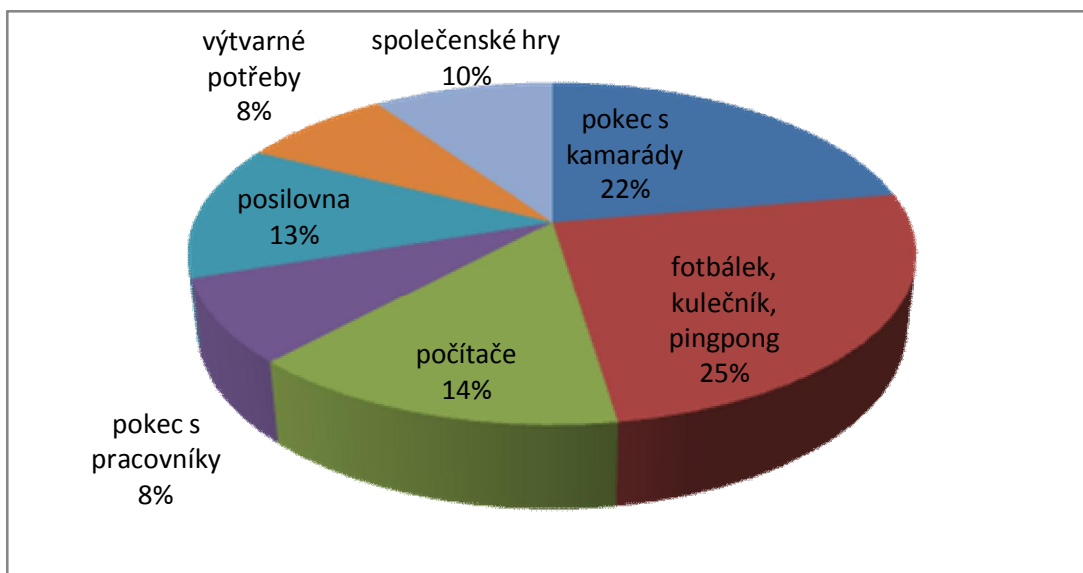
Jen málokdy si troufnou jít na klub sami. A tak buď chodí do klubu s kamarádem nebo partou. Až teprve, když do klubu chodí delší dobu a poznají, že tam většinou potkají nějakého kamaráda nebo známého, začnou do klubu chodit i samy.

Otázka číslo 9. Jak často chodí do klubu?

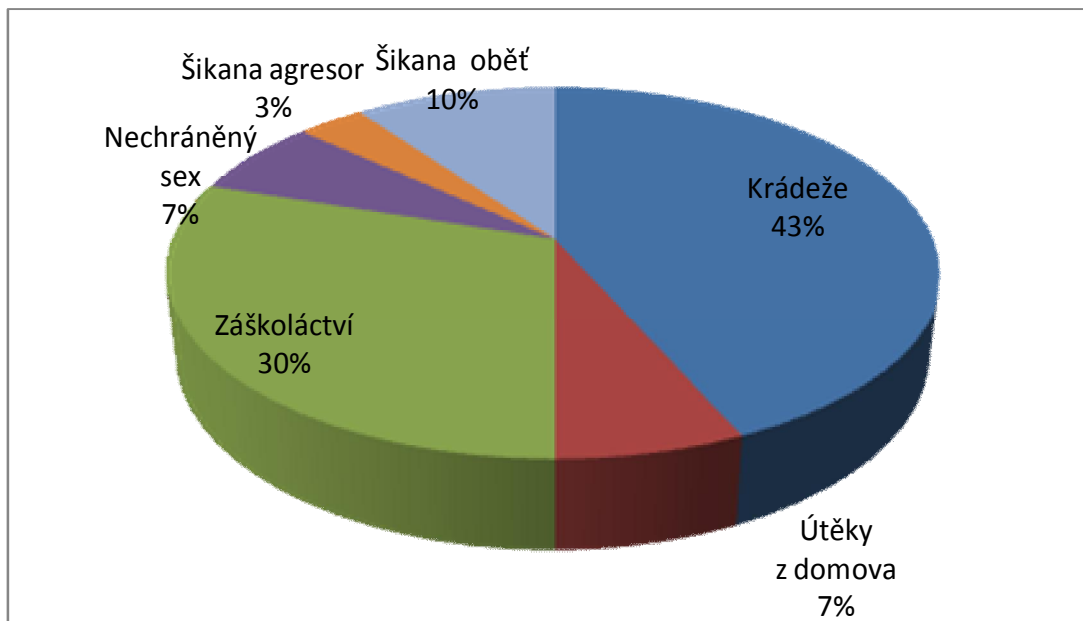
Většina dotazovaných klientů navštěvuje klub 2 a vícekrát týdně. Vzhledem k tomu, že klub má otevřeno čtyřikrát týdně, je zřejmé, že klienti v klubu tráví téměř veškerý svůj volný čas.

10. Co nejvíce v klubu vyhledává?

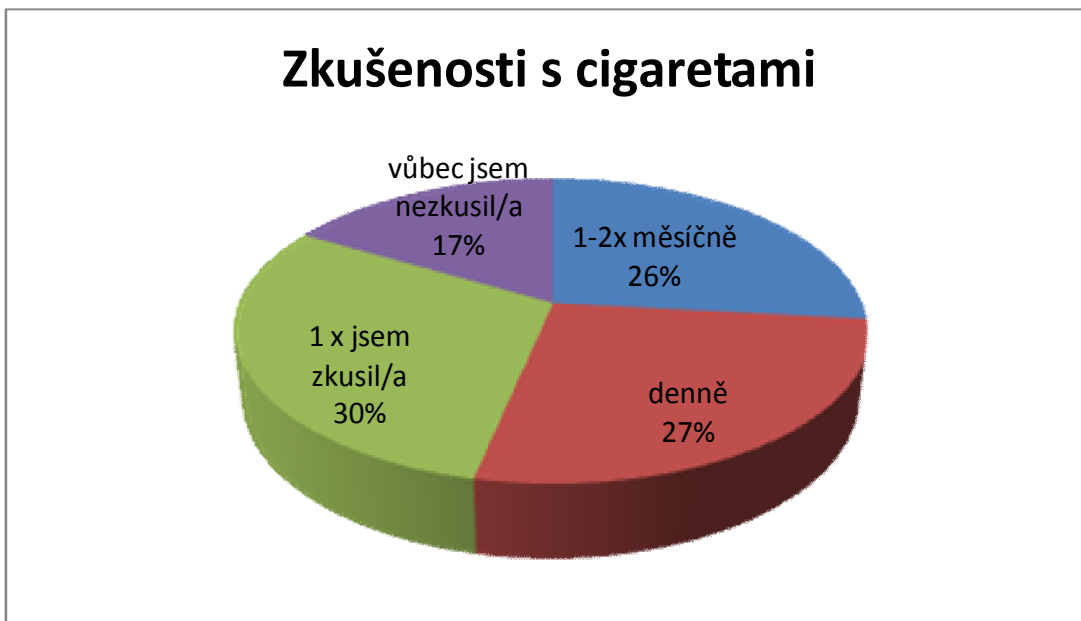
Většina dotazovaných klientů si do klubu chodí zahrát stolní fotbal, kulečnick nebo pingpong a při tom si popovídat s kamarády. Počítače a posilovna jsou další vyhledávané aktivity v klubu. Velká část dívek v klubu využívá i nabídky výtvarných technik.

Otázka číslo 11: Setkal ses n kdý s n kterým z následujícího chování?

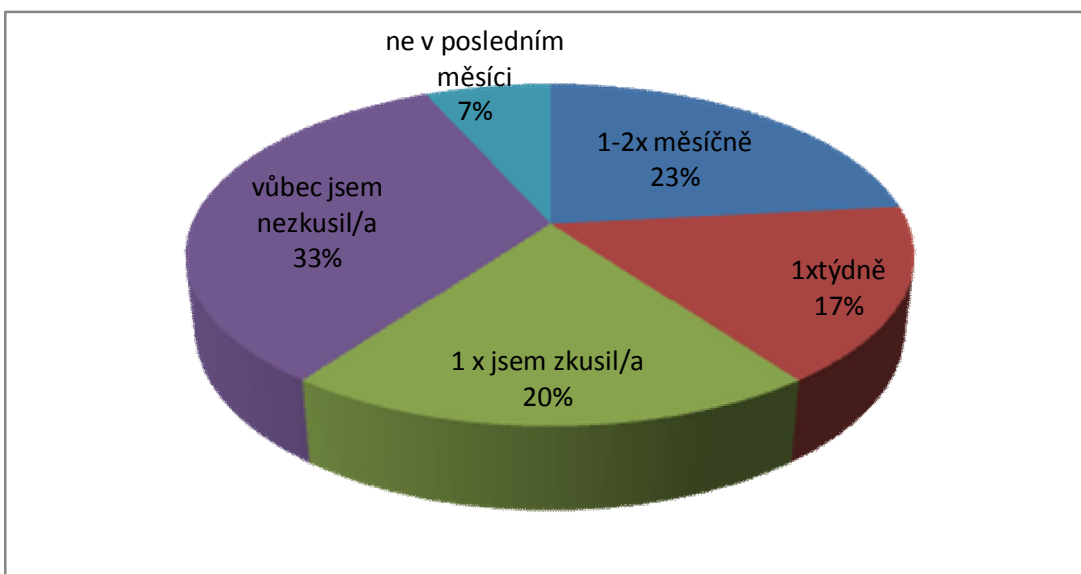

Skoro polovina klientů má zkušenost s krádeží. Klienti v tomto případě odpovídali šanoř i pokud se oni sami stali obětí krádeže. P ekvapilo m pom rn velké procento obětí šikany. Je to velmi důležitá informace a bylo by potřeba s ní do budoucna n jakým způsobem v klubu pracovat.

Otázka číslo 12: Tabulka užívání návykových látek

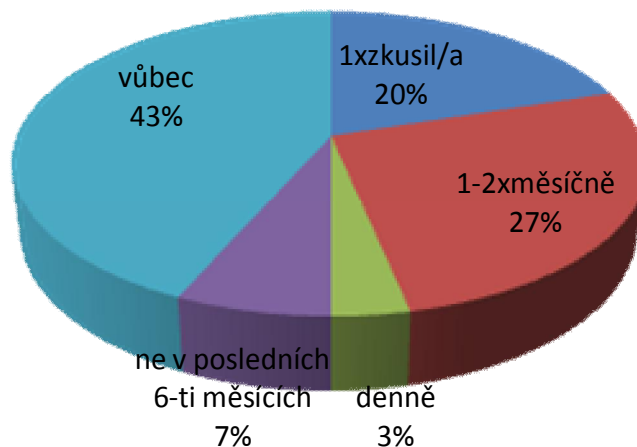

Zkušenost s cigaretami uvádí 83 % dotazovaných klientů. 27 % z toho kouří cigarety denně, 26% používá je 1-2x měsíčně a 30% sdělilo, že je nikdy v životě nezkusilo.

Zkušenosti s alkoholem uvádí 67% klientů. 17% uvádí, že alkohol pije alespoň 1x týdně a 23% klientů alkohol pije 1-2x týdně. Vzhledem k tomu, že pouze tyto dva dotazovaní klienti byli 18, je toto procento velmi vysoké.

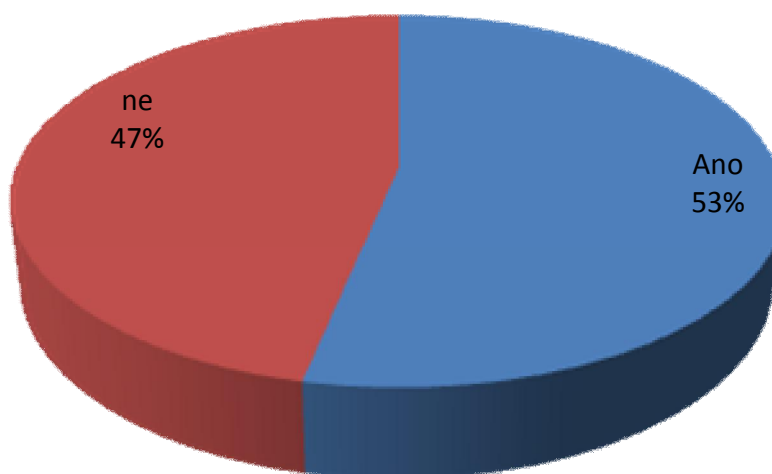
Zkušenosti s marihuanou

Tém polovina klient tohoto zařízení nemá žádnou zkušenost s marihuanou. 27% dotazovaných klientů kouří marihuanu pravidelně (1-2x měsíčně) a 20% ji někdy zkusilo. A jeden klient kouří marihuanu denně.

S ostatními v dotazníku nabízenými návykovými látkami (extáze, pervitin, a jiné) klienti žádné zkušenosti neuvádí.

13. Pokud by sis nedělal sám rady, měl problémy doma, ve škole, s kamarády nebo byl by klub jedno z míst, kam by sis šel pro radu?

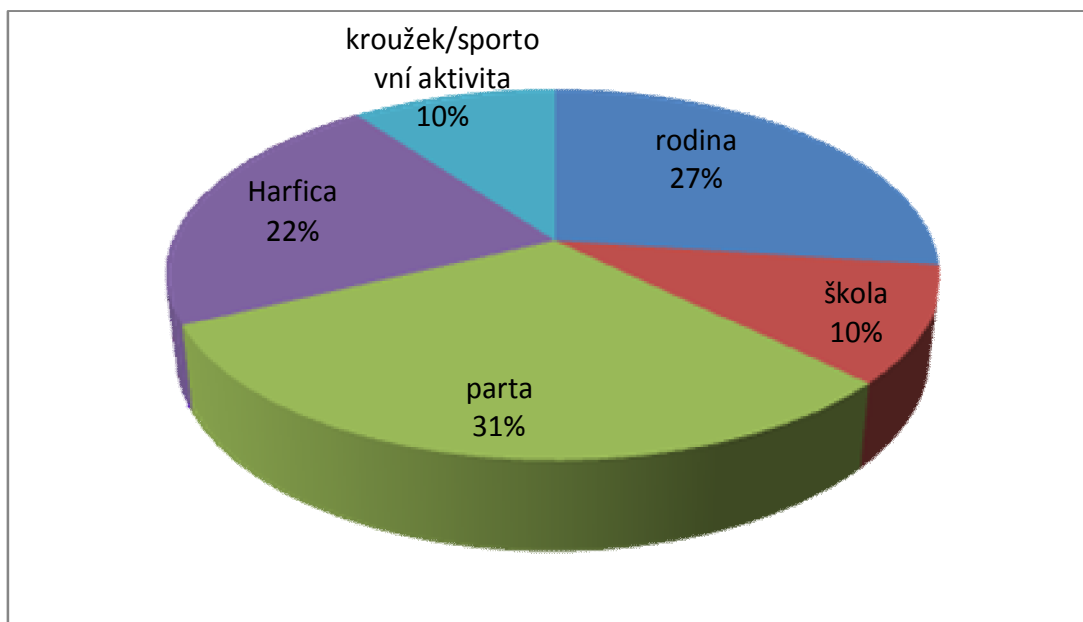

Myslím, že většina dětí (i je to známo z výsledků dotazníku), by si oficiálně o radu

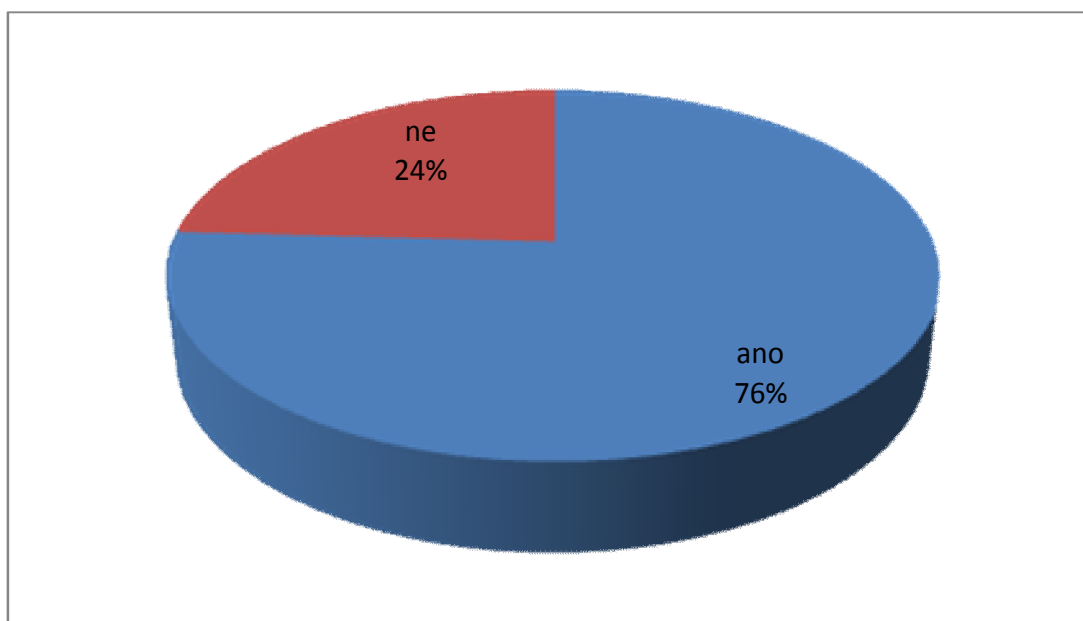
pořádání nepříliš. Povětšinou dle svých problémů je jen tak mimoděk v rozhovoru s pracovníkem p i n jaké aktivity např. při hraní stolního fotbalu i u n jaké stolní h e.

Otázka číslo 14: Kde se dobře cítí a má pocit, že lidé v tvém okolí štěberou?

Dle toho berou klub jako jedno ze tří míst, kde se dobře cítí a kam rádi chodí. To je velká část dětí up ednost uje partu p ed rodinou, je v tomto období dospívání pro n p irozené.

15. Jsou v klubu činnosti, ve kterých má pocit, že se Ti daří, že jsi v nich dobrý?

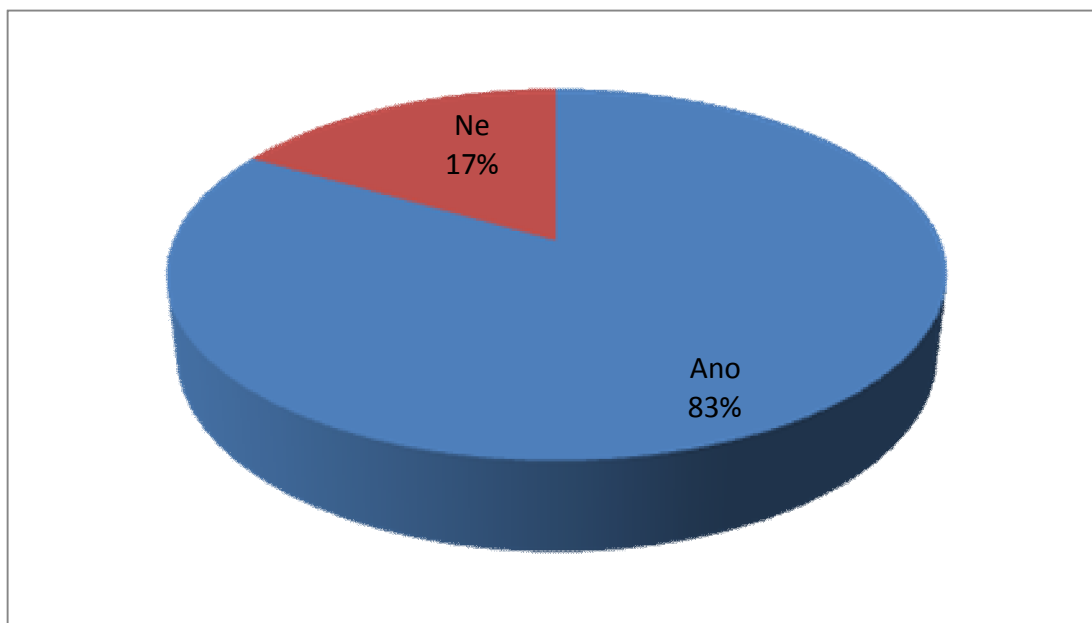

Na tuto otázku odpovídalo 22 z 30 dotazovaných klientů kladně. Z toho vyplývá, že každý z klientů si v klubu najde činnost, která ho baví a ve které si připadá dobrý. Mezi nejčastěji zmíněnými činnostmi patří stolní fotbal, pingpong, šipky i společenské hry a posilování.

16. Kdy se Ti povedlo něco, z čeho jsi měl radost a co to bylo?

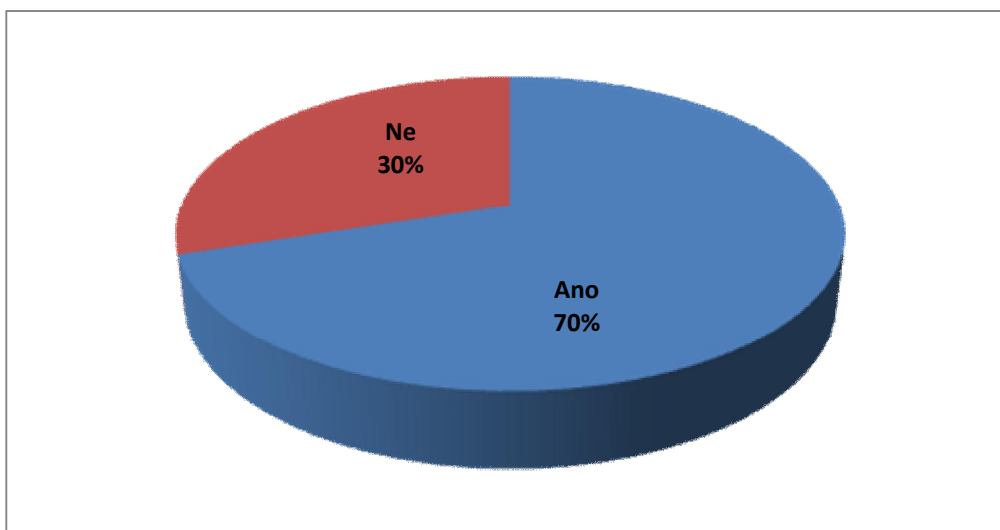
Tato otázka v polovině dotazníků zůstávala nezodpovězená. Je možné, že tyto děti necítí pocit úspěchu, protože nemají kde být úspěšnější nebo si mohou jen neuvědomují, že i malé věci, kterých ve svém životě dosáhly, mohou považovat za úspěchy. V druhé polovině dotazníků se nejčastěji vyskytovala odpověď, která se týkala úspěchu ve škole (dobré známky z různých předmětů) i sportovní úspěchy.

17. Myslíš si, že je Harfice pro děti a mládež dobrá místo pro prospívání?

Většina odpovídajících se shodla, že klub je pro děti dobrý jako místo, kde mohou trávit svůj volný čas, kde potkají nové kamarády a kde se nenudí. Jen někteří vidí Harfice jako místo, kam mohou přejít se svými problémy a kde jim bude nabídnuta pomoc.

18. Píjete Ti, fle se nic co v Tvém fivot , od té doby co chodí- do klubu, zm nilo?

Podle mého názoru se i t m, kte í na tuto otázku odpov d li šneõ, v fivot n co zm nilo. Kdyfl ufl nic jiného, tak chozením do klubu získali bezpečný prostor pro trávení svého volného asu. Klub také nav-t vují klienti, kte í ve svých obvyklých sociálních prost edích (-kola, parta) nepat í mezi ty oblíbené a v-emi p íjímané a p íchodem do klubu získávají úpln jiný sociální statut.

Ti, kte í na otázku odpovídali kladn , v t-inou jako zm nu vidí v tom, fle se seznámili s novými lidmi a získali nové kamarády. astou odpov dí také bylo, fle mají kam chodit a bavit se a tím pádem nemusí sv j volný as trávit jen sezením na lavi kách v parku.

19. Napadá T n co, co Ti v klubu chybí?

V t-ina klient na tuto otázku neodpov d la v bec nebo napsala, fle jim v klubu nechybí nic. Pokud jim v klubu nic chybí, je to například více turnaj t eba v ping-pongu i fotbálku. Dále se v dotazníku vyskytla taková h e splnitelná p ání jako například fotbalové h í-t i více hezkých kluk v klubu.

19. Shrnutí výzkumu

Potvrzení a vyvrácení hypotéz

Hypotéza . 1: *Domnívám se, že v t-ina klient nízkoprahového za ízení se jífl n kdy setkala s rizikovým chováním.*

Tato hypotéza se potvrdila. V-ech t icet dotazovaných klient tohoto za ízení se jífl n kdy ve svém flivot setkalo s projevem rizikového zp sobu chování. Tém polovina dotazovaných má zku-ěnost s krádeflí. To ov-em nemusí nutn znamenat, že oni osobn n kdy n co ukradli. Sami mohli být okradeni, n koho vid li krást nebo jim nap íklad kamarád i kamarádka vypráv li o tom, jak n co ukradli. I s t mito formami setkání se s rizikovým chováním je pot eba pracovat.

Dal-ími rizikovými projevy chování, se kterými se klienti tohoto za ízení setkali, je nap íklad zá-koláctví, nechrán ný sex a -íkana.

Hypotéza . 2: *Domnívám se, že v t-ina klient vnímá klub jako nej ast j-í alternativu trávení svého volného asu.*

Tato hypotéza se potvrdila. Tém 70% dotazovaných klient nav-t vuje klub 2 a vícekrát týdn a vzhledem k faktu, že klub má otev eno ty íkrát týdn , je možné z tohoto vyvozovat, že zde tráví p eváflnou v t-ínu svého volného asu.

Hypotéza . 3: *Domnívám se, že nízkoprahové za ízení nav-t vují p eváfln d ti z rozvrácených rodin.*

Hypotéza se potvrdila. Polovina dotazovaných klient tohoto za ízení skute n flíje v rodinách, ve kterých chybí otec i matka. Tím se mnohdy stávají ohrofen j-ími. 40% respondent flíje v úplné rodin . A 7% neflíje s matkou a otcem v bec ó flíjí s prarodi i.

Z výsledk dotazníkového -et ení a je možné vytvo it profil náv-t vníka tohoto za ízení.

V k klienta: Pr m rný v k klienta je mezi 13 a 14 roky.

Rodina klienta: Klient nepochází z neúplné i dopln né rodiny.

Místa: Klient navštívil druhé stupně základní školy.

Informace o klubu: Kontakt na klub získal od svých kamarádů, kteří klub již navštívil.

Volný čas klienta: Většinu svého času tráví klient v klubu, do kterého navštívil již dva a vícekrát v týdnu.

Vlastní zkušenosti s rizikovými projevy chování: Klient se již nikdy osobně setkal s rizikovým projevem chování v podobě krádeží a záškoláctví.

Klub Harfica: Klient přichází do klubu s kamarády a partou. Za hlavní důvody návštěvy za účelem klient nepovažuje využití služeb jako je poradenství a jiné., ale především možnost pobytu a trávení volného času. V klubu nejvíce využívá stolní fotbal, kulečník a ping pong. Klient se v klubu cítí dobře a přijde mu, že klub je pro něj samotného v určitých směrech prospěšný.

ZÁV R

Problematika NZDM je velmi široká a zahrnuje v sobě velké množství témat. V teoretické části této práce byla nastíněna která tato témata nastíněna a byly rovněž shrnuty možné pohledy na NZDM. V neposlední řadě byla blíže specifikována a definována NZDM jako sociální služba. Dlouhodobými průzkumy se ukázalo, že NZDM reagují na potřeby vydefinovaných cílových skupin a právem patří do nabídky sociálních služeb poskytovaných dětem a mládeži v obtížných životních situacích.

V praktické části je podrobně popsáno konkrétní nízkoprahové zařízení a dále je praktická část věnována výzkumu, který se formou dotazníkového šetření zabývá zmapováním klientů tohoto zařízení.

Ve výzkumu jsem se zaměřila na tři témata. Prvním z nich byla zkušenost klienta s rizikovým chováním. Moje domněnka, že většina klientů nízkoprahového zařízení se jistě ve svém životě setkala s určitým projevem rizikového chování, se potvrdila. Druhé téma se týkalo trávení volného času klientů. Výzkum ukázal, že většinu svého volného času klienti tráví v tomto NZDM. Posledním hypotézou se týkala rodinného zázemí klienta. Výzkumem jsem potvrdila, že většina klientů tohoto zařízení nepochází z úplné rodiny. Převažují procenta klientů z rodin neúplných či doplněných.

Teoretická část této bakalářské práce může sloužit jako základní informační materiál týkající se problematiky nízkoprahových zařízení a výstup z výzkumu bude k dispozici klubu Harfica, jako jeden z důležitých a přínosných podkladů pro další práci.

Vzhledem k tomu, že je to služba, která je v podstatě v začátcích a teprve tímto rokem je víceméně zrovnoprávněná s ostatními, běžnými, sociálními službami, bude to i nadále velmi diskutovaným tématem. Hodně práce v této oblasti vykonala a doufejme, že i v budoucnu vykonávat bude česká asociace streetwork.

Nízkoprahová zařízení mají, podle mého názoru, nezastupitelnou úlohu v systému prevence rizikového chování. Svým působením nabízejí klientům bezpečný prostor pro trávení volného času. A tato volnočasová nabídka se může stát nástrojem k navázání vztahu s klientem, který může být krokem k dosažení pozitivní změny v životě klienta.

LITERATURA

- ECHOVSKÝ, J.: Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (volnočasová aktivita nebo sociální služba?). Hradec Králové: PdF UHK, 2005. Diplomová práce
- DOBKAL, J.: Dítě a drogy, in Éthum, Praha
- HERZOG, A.: Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, in Éthum 39/2003, Praha
- HOFBAUER, B.: Děti, mládež a volný čas, Praha, Portál 2004
- Kontaktní práce o analogie text české asociace streetwork, 2007
- NEČEK, K., CSÉMY, L., PERNICOVÁ, H. Základy efektivní primární prevence

Legislativa

- Strategie prevence rizikových projevů chování u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy na období 2009 až 2012
- Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních
- Strategie prevence kriminality na léta 2008 až 2012
- Zákon 108/2006 Sb. O sociálních službách, § 62
- www.streetwork.cz

III. P ÍLOHY

Seznam p íloh

P íloha íslo 1: Dotazník pro náv-t vníky klubu Harfica

P íloha íslo 2: Program klubu na m síc zá í

P íloha íslo 3: Leták klubu

P íloha íslo 4: Leták na letní tábor, po ádaný klubem.

8. Chodí–do klubu:

- a. sám
- b. s kamarády/partou

9. Jak často chodí–do klubu?

- a. 1 x týdn
- b. 2 x a vícekrát týdn
- c. 1 x za 14 dní
- d. 1 x za měsíc

10. Co nejvíce v klubu vyhledává–?

- a. pokec s kamarády
- b. fotbal, kulečník, pingpong
- c. počítač
- d. pokec s pracovníky
- e. posilovnu
- f. výtvarné výroby
- g. společenské hry

11. Setkal jsi se někdy s některým z následujícího chování? (Pokud ano, zakroužkuj.)

- a) krádeže
- b) útoky z domova
- c) záškoláctví
- d) nechráněný sex
- e) člen extremistického hnutí
- f) oběť násilného agresora
- g) oběť násilného útoku

12. Tabulka užívání návykových látek. (K látce, kterou jsi někdy zkusil/užíval napiš–jak často.)

DROGY	ETNOST POUŽÍVÁNÍ LÁTKY
Cigarety	
Alkohol	
Marihuana	
Halucinogenní houby	
Extáze	
Trip (LSD)	
Inhalované látky, edidla	
Medikamenty	
Pervitin, kokain, heroin	

etnost užívání návykových látek

- 1. méně než 1x měsíčně
- 2. 1 až 2x měsíčně
- 3. 1x týdně (víkendovně)
- 4. denně
- 5. nejméně 1x denně

Září 2009 v klubu Harfica

1. 9. Vítejte z prázdnin! Hry na zahradě i v klubu
2. 9. Vyrábíme origami (japonské papírové skládačky)
3. 9. Hry na zahradě - petanque, ringo, přehazovaná...
4. 9. Klubový parlament

8. 9. Velké dostihové odpoledne
9. 9. Učíme se žonglovat
10. 9. Hudební festival v Parku Podviní - 16:30 - 22:00,
11. 9. Táborové rekordy-připomenutí výkonů táborových borců

15. 9. Turnaj v pinčesu + Zábavné odpoledne v Galerii Fénix
16. 9. Hry v klubu
17. 9. Práce na zahradě + hry na zahradě
18. 9. Vyrábíme náramky z bavlněk... "náramky přátelství"

22. 9. Vyrábíme rumba koule (chřestidlo) z dýní
23. 9. Promítání filmu (dle vašeho výběru)
24. 9. Akce na zahradě DDM Prosek (hry, soutěže, atrakce) 1
25. 9. Učíme se triky s diablem

29. 9. Dopravní hřiště na Proseku. Vezměte kola a jeděm!
30. 9. Velký úklid v klubu (pro pomocníky odměna)

Harfica

„Otevřený,, klub pro děti a mládež ve věku od 8 do 21 let

Volnočasové aktivity

Přijďte si zahrát fotbálek, kulečnick, pinčes. Můžete se naučit hrát různé stolní hry, zacvičit si v posilovně nebo navštívit naši počítačovou učebnu. Také je možné si jen tak posedět a popovídat si s kamarády.....vše je ZDARMA!

Příprava na školu, doučování - po dohodě v klubu

Provozní doba klubu:

- Úterý 15 - 20 hod
- Středa 15 - 18 hod
- Čtvrtek 15 - 20 hod
- Pátek 15 - 18 hod

Příloha číslo 4: Leták na letní tábor, pořízený klubem.

Harfica zve na letní tábor!

Termín tábora: 10. - 17. 7. 2010

**Místo konání: Louňovice pod
Blaníkem, okr. Vlašim**

MČ Praha 9 pořádá pro děti z městské části Praha 9 letní tábor v rekreačním zařízení nedaleko bájného vrchu Blaník, který je opředen pověstmi o tajemných rytířích.

Na Vaše děti čeká táborová hra, výlet za koňmi, návštěva jeskyní a města Tábora. Také koupání, hry v lese, bojovky, ale hlavně...hezký zážitek z léta!

Přihlášku je možné si vyzvednout na sociálním odboru nebo přímo v klubu Harfica, který tábor pořádá.

Tábor stojí **500 Kč** a je spolufinancován naší MČ Praha 9 a MHMP.

Na děti se těší Martina, Pět'a, Lída, David a Nella!